...НУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

45-дахи жэлээ гараба.

...УРЯАД ҮНЭН

...Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй, Министрнүүдэй Советэй орган

№ 71 (11669)
1968 оной мартын 24, воскресени

сэн 2 мүнгэн

...аймагай «Эрдэм» колхозой малшад үнгэрөөшэ ...үнеэн бүриһөө 95 тугал абажа, хоролтогүйгөөр түл... Энэ хэрэгтэ техник-үрэжүүлэгшэ Фаина Раднае... ехэ. Зураг дээрэ: Ф. РАДНАЕВА.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ТҮСЭБ ДҮҮРГЭГДЭЭ

Ардасаанай леспромхозой хүдэлмэришэд модо бэлэдхэлэй габшагай һарын туршада хүсэ шадалаа гарган ажаллажа байна. Энээнэй ашаар тэдэнэр модо бэлэдхэхэ, шэрэхэ түрүүшын кварталай түсэбые болзорһоонь арбан хоногоор уридшалан дүүргэбэ. Түсэбһөө гадуур 2000 кубометр модо бэлдэжэ, энэ һарые түгэсхэхэ зорилготой.

Ажалай вахтада жагсаһан Г. А. Ушаев, Д. В. Плюснин, Г. П. Козлов, В. Ф. Меньшиков, А. Т. Прокудин гэгшэдэй даадаг бага комплексно бригаданууд даабариһаа гадуур үдэр бүхэндэ 10—12 кубометр модо бэлэдхэн таллуулна. А. Г. Демидовэй, А. С. Литвинцевэй хүтэлбэрилдэг модо ашагшадай бригаданууд бүри мартын 10-да кварталай түсэб дүүргэһөн байна.

Модо шэрэдэг автомашинын жолоошод Гранин, Намбаров, Власенко, Мазунов, Тихомиров, Шарафулин болон бусад кварталай түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэхэ хэрэгтэ горитой туһа нэмэри оруулалсаа.

Н. ПЛАТОНОВ.

ТҮЛ АБАЛГА ҮРГЭЛЖЭЛЬӨӨР

ЗЭДЭ. **(Телефоноор абтаба).** Нинтынгээ хонин һүрэгые олошоруулжа, тарган мяха, торгон ноoһо гүрэндэ элбэгээр тушааха хэрэгтэ манай «Коммунизм» колхозой хонишод эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байнхай. Колхозой хоёрдохи отделениин Зүүн Бэедэ үбэлжэдэг Ринчин-Нима Шагдуровай даадаг эхэ хонидой отарынхид мүнөө жэл харууһалжа байһан 691 хонинһоо 627 хурьга абаад, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлжэ, нёдондонойхиһоо муу бэшэ үрэ дүн туйлаа. Мүн эдэнэртэй мүрысэдэг нэгэдэхи отделениин Чойжин-Цырен Дымчиковэй отарынхид 100 эхэ хонинһоо 97 хурьга абаад, тобиржуулжа байнхай. Мүнөө эндэхи отарануудта хурьга абалга үргэлжэлһөөр.

Түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлдэ хурьга абаха, ноoһо хайшалжа тушааха түсэб даабаряа саг болзортонь бэелүүлхын түлөө эндэхи хонишод үдэрһөө үдэртэ мүрысэн ажаллажа байнхай.

Г. БАТУЕВ.

ХАХАД ҺАРААР УРИД

ХЯАГТА. **(Телефоноор абтаба).** Табан жэлэй түсэбые болзорһоонь уридшалан дүүргэхэ гэһэн уряатайгаар манай колхозой гэшүүд республика дотороо мүрысөө үүсхээ һэн. Энэ харюусалгата уялгаяа дүүргэхын тула колхозоймнай һаалишад мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, ехэ амжалта туйлажа байнхай.

Байгша оной нэгэдэхи квартал соо 2100 центнер һү гүрэндэ худалдаха байгаад, энэ уялгаяа хахад һараар уридшалан дүүргэбди. Илангаяа Шара-Голой фермын һаалишад һайнаар ажаллажа байна. Эндэхин февраль һарадэ 39 мянган литр һү һааха даабариин орондо, 43,6 мянган литр һү һаажа, түсэбөө үлүүлээ. Түрүү һаалишан Агния Петровна Аносова хоёр һарын туршада үнеэн бүриһөө 432,2 килограмм һү һаагаад, мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана. 1-дэхи фермын һаалишад Екатерина болон Капитолина Аносоватан баһал магтаалтай. Эдэнэр нёдондо үнеэн бүриһөө хоёр мянган литр һү һаажа түрүү гаралсаад, мүнөө жэлдэ зоригтойгоор ажаллана.

Һаалишаднай мүнөө гурбан һарынгаа түсэбые дүүргээд байхадаа арга боломжонуудаа хаража үзөөд, мартын дүүрэтэр 450 центнер һү гүрэндөө худалдаха гэлсэбэ.

Е. НОСОВА,
Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой зоотехник.

ЗУУТАН ОЛОШОРНО

Чисаанынгаа совхоз соо эгээл түрүү хонишон Цыремпил Намнанов зуун эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 100 хурьга абаба. Энэ отарада мүнөө хэдэн зуугаад хурьгад түлжүүлэгдэнэ.

Хэжэнгын совхозой суута хонишод Гамиля Гарифулина, Бата-Цыбик Жигмитдоржиев баһал зуун эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абаа.

П. ЖАЛСАНОВ.
Хэжэнгэ.

...ЭДЭБХИТЭЙГЭЭР ...АБААДАЛСАНА

...(Телефоноор абта-... ...—5 жэлэй туршада ...колхозойхид сабша-... ...түлжүүлжэ, гек-... ...зээр 15—17 цент-... ...г болонхой. Харин ... оньһожоруулагда-... ...эмхидхэжэ 800 ...хэ тарялан дээрэ гаргаһан байна. Мүн тиихэдэ Үнэгэтэйн отделениин хонишод даадаг газартаа 900 тонно хохир шэбхэ өөһэдынгөө хүсөөр гаргаа. Тус совхоздо мүнөө сабшалан, бэлшээри һайжаруулха хүдэлмэри үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдажа байна.

В. ГАРМАЕВ.

...Р-эй Верховно Советэй Президиумэй Указ

...НАЙ АЮУЛҺАА АБАРҺАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР ...И. Г. КЛЕПАЛОВЫЕ ШАГНАХА ТУХАЙ

...аюулда ороһон хүнүүдэй ами наһа абарха хэрэгтэ габьяа ...түлөө Иркутск—Улаан-Үдэ авто-харгын № 1 управ...-барилгын районой тракторист-бульдозерист нүхэр ...Иван Григорьевичые, СССР-эй Верховно Советэй Прези... ...оной февралиин 6-най Указай үндэһөөр, СССР-эй Вер... ...Президиумэй зүгһөө «Уһанай аюулһаа абарһанай тү...» ...ар шагнаха.

...АССР-эй Верховно Советэй
...Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо А. СЫРЕНОВ.
...АССР-эй Верховно Советэй
Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

...дэ. Советүүдэй байшан.
...оной мартын 22.

НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКЭ КОНФЕРЕНЦИ

Городой промышленна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна комитедүүдэй, цех, участогуудай партийна организацинуудай секретарьнар, партиин городской райкомуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, эрдэмтэд болон бусад эдэбхитэд Хүгжэмэй училищиин концертнэ зал соо сугларба.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулан, партиин Улаан-Үдын горком научно-теоретическэ конференци үнгэргэбэ. «Социалис революциин ленинскэ теори» гэһэн темэдэ энэнь зорюулагданхай.

Партиин горкомой нэгэдэхи секретарь **Г. В. Бирюков** конференци нээбэ.

Дэлхэйн арад зоной ухаан бодолые улам улам гүнзэгыгөөр ээлэн дэлгэржэ байһан марксизм-ленинизмын хамагые илагша сургаалай нэгэ гол зүйлынь болохо социалис революциин теориин асуудалаар олон элидхэлнүүд энэ конференци дээрэ шагнагдаба. Элидхэлшэд — промышленна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд. Пролетарска революци тухай Маркс, Энгельсын сургаал гэһэн темээр нарин сэмбын фабрикын директор **К. П. Альцман**, «В. И. Ленин социалис революциин теориие саашадань хүгжөөн зохёогоо» гэһэн асуудалаар авиационно заводой директорэй орлогшо нүхэр **Кашкин** гэгшэд элидхэлнүүдые хэбэ.

Мүн ноoһо угаадаг фабрикын директор **В. И. Шиганов**, шэлэй заводой директор **А. Р. Болотов**, локомотив-вагон заһабарилгын заводой директор **А. П. Гладун**, мебель хэдэг, модо хюрөөдэдэг комбинадай директор **А. П. Шапиро**, судна барилгын заводой директор **А. С. Асеев**, Буряадай барилгын управлениин начальник **К. А. Восканянц**, Зүүн Сибириин түмэр замай 6-дахи отделениин начальник **А. А. Кванталиани** гэгшэд нэмэлтэ элидхэлнүүдые хэбэ.

БУРЯАДАЙМНАЙ БАСАГАДАЙ ЗУРАГУУД

Байгша оной мартын 22-то Ц. С. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейдэ ехэ һонирхолтой выставкэ нээгдэбэ. Тэндэ манай республикын эхэнэр зураашадай эгээл эрхим бүтээлнүүд табигдаба. Буряадай АССР-эй арадай зураашан М. Шестакова, Буряадай АССР-эй искусствануудай габьяата ажал ябуулагшад Е. Неволина, А. Сахаровская болон зураашад О. Непуль, М. Метелкина, А. Бритова гэгшэдэй уран хурса зурагууд олоной анхарал татана.

— Манай эхэнэр зураашадай уран зурагай выставкэ эгээл түрүүшынхеэ нээгдэбэ гээшэ. Энэ хадаа буряад искусствымнай хүгжэһэнэй, республикымнай Уран зураашадай холбооной правлениин Октябриин революциин 50, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулан хэжэ байһан ехэ ажалай гэршэ мүн,— гэжэ Буряадай АССР-эй культурын министр Ц-Ж. Нимаев тус выставкэ нээхэдээ хэлээ.

МҮНХЭ ХАЛААН

Аха нүхэдэй жэшээ эдир үетэндэ яаһан ехэ һургуули боложо үгэдэг бэ! Тэдэнэй гаталан гараһан замые дүүнэр, хүбүүд, басагадынь дабан ябахадаа, эхэ эсэгэнэрэйнгээ, аханар эгэшэнэрэйнгээ арюун һайхан нэрэдэ хүрэхэеэ, олон жэлэй туршада олдоһон баян дүй дүршэлыень, сэбэр сэхэ бодолыень залгамжалан абахаяа, эрхим жэшээень дууряахаяа, хэжэ байһан хэрэгыень үргэлжэлүүлхэеэ оролдоно. Энээнһээ үлүү, энээнһээ дээрэ эрмэлзэл, хүсэл гэжэ залуушуулда хаана байха бэлэй. Зол жаргал, эрхэ сүлөө, энхэ тайбан, амгалан ажалай түлөө ами наһаяа, улаан шуһаяа адхаһан, дайнай шэрүүн жэлнүүдтэ эрэлхэгээр тэмсэһэн, гашуун хүлһөө гоожуулһан, шэн нэтэрүүгээр ажаллаһан хүнүүдэй дамжуулан үгэһэн эстафетые саашадань ёһотойгоор абажа ябадаг залуушуул манайда олон. Илангаяа ажал хүдэлмэриинь талаар эхэ эсэгэеэ, аха нүхэдөө халаха, һэлгэхэ гээшэмнай шухалын шухала асуудалнуудай нэгэн болоно бшуу.

Ажал... Имагтал манай Эхэ орондо ажал гээшэ нэрэ хүндын, баатаршалгын, алдар солын хэрэг боложо мүнхэрэнхэй. Үглөө бүхэндэ радио шагнахада, газетын шэнэхэн номер һэхэхэдэ, хани нүхэдөө харахада, ажалша бэрхэ хүнүүдэй габьяа, баатаршалга үдэрһөө үдэртэ олошоржол байдаг. Республикын ямаршье ажахы, завод, фабрика, комбинадуудта — хаанашье ошобол, ажалай баатарнууд, Социалис Ажалай Геройнууд, түрүүшүүлтэй заатагүй уулзахат. Баян дүй дүршэлөө, онол аргаяа, мэргэжэл һургаалаа тэдэнэр нүхэдтөө, дүүнэртээ, хүбүүд, басагадтаа дамжуулан үгэдэг байха. Тиимэл хадань, ажалай удха шанар юунһээшье үнэтэй, сэнтэй болоно ха юм.

«Ажал хүниие шэмэглэдэг», «Ажал хэхэдэ, ама тоһодохо», «Ажалаар алдаршаха» гээд арад зон дэмы хэлсэдэггүй. Наһаараа ажал хэжэ, оролдожо, тэмсэжэ ябаһан хүнэй намтаршье хэзээдэ арюун, һонин, атаархамаар байдаг. Тиимэ хүнүүдэй жэшээ тухай хөөрэжэ, дууряажашье ябахада урматай.

Һүүлэй үедэ республикын радио, хэблэлдэ энээн тухай олон тоото материал дамжуулагдана, толилогдоно. Ажалша хүнүүдэй халаан тушаа гараһан асуудалай ехэ удха шанартай байһаниинь хэндэшье мэдээжэ. Ургажа ябаа залуу үетэниие ажал хүдэлмэридэ һайнаар дуршуулэн һургаха, ажалда дурлуулха талаар ехэ юумэн хэгдэнэ. Иимэ хүмүүжэлэй аша үрынь баясамаар, омогорхомоор байһые манай ажалша, бэрхэ залуушуул үнэн хэрэгээрээ гэршэлнэ бэшэ аал?

Багаһаань хойшо үхибүүдтэ ажалай амта танюулжа, тэрэнэй баяр, омогорхолые мэдэрүүлжэ, мэргэжэл шадабаридаа һургажа ябадаг эхэ эсэгэнэр, аха нүхэд олон. Тэдэнэрэй жэшээ хүбүүд, басагадайнь замай залуур боложо, ажабайдалай үргэн замда гарахадань, сэгнэшэгүй үнэтэй һургаал үгэнэ ха юм. Тиимэл хадань, эхэ эсэгын харгы эдир үетэндэ нангин компас болоно гэхэдэ алдуу болохогүй.

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Одон» совхоздо Базар Будажапов гэжэ хүн ажаһуудаг. Энэ юрын хүнэй ажабайдалай намтар һонин юм. Бага наһандаа баяшуулай барлаг ябаһан хүбүүн Агууехэ Октябриин ашаар эрхэсэ олоод, хамтын хэрэгэй түлөө мүнөө хүрэтэр оролдожо, тэмсэжэ ябана. Бухы 1929 ондо КВЖД-дэ хабаадалсажа, онсо шалгараа юм. Наһаараа ажал хэжэ алдаршаа. «Базар Будажаповнай бараг лэ хонишон гээшэ», — гээд Түгнын голой зон хэлсэдэг. Жэл бүхэндэ 100 эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга алгадгүй абадаг энэ коммунист тухай магтаалайл үгэнүүдые дуулахат. Арадай ажахын туйлалтануудай выставкэдэ, Москва ошоһон, Ленинград, Разливые үзэһэн, хараһан үбгэнэй үндэр һайхан жэшээ үхибүүдтэнь айхабтар һайхан һургаал болоно бэшэ гү?! Үнгэрэгшэ жэл пенсидэ гарахадаа, Батомунко хүбүүндээ отараяа тушаажа үгөө юм. Эсэгын баян дүй дүршэл абаһан, хэдэн жэлдэ тэрээнтэй суг хони харууһалжа ёһотой һургуули гараһан Батомунко мүнөө ехэ һайнаар хүдэлнэ. Тэрэнэй ехэ амжалтануудэсэгын һургаалһаа сэхэ эхитэй. Игэжэ бэлдэһэн халаан хэзээдэ найдамтай, ямаршье бэрхэшээлһээ сухарихагүй гэжэ этигэмээр.

Эхэ, эсэгын халаан. Тэдэнэй хэрэгые саашань үргэлжэлүүлхэ, эршэтэ ажалыень залираангүй ябуулха тон харюусалгатай уялга залуушуулай урда табигдана. Булад хайлуулагша, токарь, жолоошон, хонишон, һаалишан, үхэршэн, агрономшье байг — тэдээндэ найдамтай халаан хэрэгтэй ха юм. Республикын ажахынуудай отара, гүүртэнүүдтэ наһажаал болоһон хонишод, һаалишад олон. Тэдэниие халан абаха залуушуул тухай хөөрэлдөөн һүүлэй үедэ гарадаг болоо. Бодоод үзэхэдэ, һаалишад, хонишодые бэлдэхэ гээшэмнай ямаршье слесарь, токарь, жолоошониие һургахаһаа заашье бэлэн бэшэл хаш. Ёһотой хонишон, һаалишан хүн нэгэ талаараа механизатор, экономист, зоотехник байха зэргэтэй. Энэ талаар нэгэ жэшээ дурдабал, иимэ. Хэжэнгын совхозой нэгэдэхи отделениин бүхы хонишодынь залуушуул юм. Тэдэнэрэй олонхинь механизатор, жолоошон, тракторист. Үбһэ хуряалга дээрэ өөһэдөө трактор жолоододог, хуряагдаһан зелёнко, һолоомо тэрээгээрээ шэрэдэг. Иимэ жэшээ республика дотор олон ааб даа.

Зүгөөр олонхи ажахынуудта хонишод, малшадай халаан тухай һайтар бодомжолжо үзэдэггүй байна. Наһаараа малда ябаһан үбгэд хүгшэдэй хажууда залуушуулые табихагүй, тэдэнэй дүй дүршэлдэ һургахагүй ушар дайралдана. «Бидэнэй ингээд лэ пенсидэ гарахада, хэншье хониемнай хараха юм? Залуушуулшье гэхэдэ, хониндо дүтэлхэгүй хүнүүд олон лэ ушардаг» гэһэн үгэ эндэ тэндэ дуулдадаг. Нэгэ талаараа энэнь зүб. Юуб гэхэдэ, хонишон, һаалишан, үхэршэнэй мэргэжэл тухай хөөрэлдөөн, ойлгуулламжын хүдэлмэри эдир үетэнэй дунда муугаар ябуулагдана. Үбэлжэлгын үедэ хурьгашадаар табигдаһан хүбүүд, басагад хабар болохолоор лэ дары бусашадаг. Нэгэ хэды һарын туршада отара дээрэ ерэһэн залуушуул аха нүхэдэйнгөө дүй дүршэлдэ, уран шадабарида һуража үрдинэгүй, иимэ хүндэхэн ажалай баяр, омогорхолые ёһотойгоор мэдэрхэ аргагүйдэнэ бэшэ гү?

Ажалша хүнэй халаан. Энэ асуудалые тон һайнаар, зоримгойгоор шиидхээгүйдэ саашадаа ажалай ехэ амжалта туйлагдажа бирагдахагүй. Тиимэһээ аха нүхэдэй, эхэ, эсэгын дүй дүршэл, эрхим жэшээе саашадань залгуулан абаха эдир үетэнэй хүмүүжэл тухай үшөө дахин дабтамаар. Һургуули, комсомол, түрэлхид, хэблэл, радио — эдэ бүгэдэнэй ажал хэрэг, үүргэ үдэр бүри улам харюусалгатай болоно. Эндэ партийна, комсомолой, ниитын эмхинүүд, һургуулинууд ерээдүйн найдамтай халаан бэлдэхэ хэрэгтэ бүхы оролдолго, хүсэеэ саг үргэлжэ зорюулжа байха зэргэтэй. Эхэ, эсэгэнэрэй, аха нүхэдэй дайдынгаа шарайе мэшээлгэһэн, хото городуудые бодхооһон, эрдэм соёл хүгжөөһэн айхабтар ехэ ажалые улам эршэдхэн, бүри түргэн бушуугаар дабшаг лэ эдир, мүнхэ халаан!

СОВЕТСКЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЫН МЭДҮҮЛГЭ

...зүгтэхи ...арадууд ...анхара-... Изра... ...тухай по-... ...алан, үнгэрэгшэ жэ-... ...шахардуу шанга ... Империалис гү-... ...раиль өөрынгөө хүрин... ...эсэргүү эзэрхэг тү-... ...үргэлжэлүүлжэ, ...улам шахардуу шан-... ...энэй уласхоорондын ...нүүдые бүри ехэ

...эсэргүү сэрэгэй ...нүүдые Израилиин ...эмхидхэнэ. Энээн ...гэхэдэ, сэрэ-... ...болюулха тухай ...шиидхэбэриие са-... ...сэрэгүүд хуу-... ...сэрэгэй ехэ ..., энэ оной мар-... ...шэнээр дээрмэ-... ...гэһэн мэдээсэлнүүд

...эзэмдэн ...дээрээ зоргоороо ...ааша гарган, ню-... ...хэһээлтын ябуул-... ...хэнэ.

...ябуулгын үедэ ...араб газарнуудые ...составта оруул-... ...алхамууд ... Синайска хахад ...баруун эрьедэ ...абтаһан Га-... ...Голан-... ...мүнөө «дайса-... ...дохоёо боли-... ...февралиин 29-дэ ...хэрэгүүдэй ми-... ...сонсхоһон ... харша энэ ...Израиль бүүдал-даанай зогсоогдоһон линиие өөрынгөө гүрэнэй хилэ болгохо һэдэлгэ хэнэ.

Эзэмдэгдэһэн араб газар дээрэ, тэрэ тоодо Иордан мүрэнэй баруун эрьедэ түбхинэн һууха зүбшөөл Израилиин засагаархид бүри урдатаань олон хүндэ үгэдэг байгаа. «Фермернүүд-солдадууд» гэдэгэй сэрэгэй һуурин газарнууд байгуулагдана. Нютагай араб хүн зон Израиль нүүдэлшэдэй түбхинэжэ ороһон газарһаа намнагдадаг, тэдэнэй зөөри зөөшэнь булимтаран абтадаг гү, али усадхагдадаг байна.

Нютагаа урилһан арабуудай тоо үдэр ерэхэ тудам олон боложол байдаг. Оөһэдынтөө эзэмдэһэн газарые Израильтай нэгэдүүлхэ, колони болгохо эрхэ байдал бии болгохын тулада эдэ газарнуудһаа араб хүн зониие намнан гаргаха политика Израиль зорюута бэелүүлдэг байха юм.

ООН-ой Генеральна Ассамблейн нэгэн дуугаар баталан абаһан шиидхэбэринүүдые хэрэгсээнгүйгөөр, Иерусалимай араб хүби тушаа булимтархы ябуулгануудаа Израиль хэжэл байһаар.

США-гай правительствын ба уласхоорондын сионизмын дэмжэлгэ абадаг Израилиин мүнөөнэй ябуулгануудай удхань ямар бэ гэхэдэ, Дүтын Зүүн зүгтэхи политическэ гурим-шуулгые шадаал һаа удааруулан унжагайруулха, өөһэдынгөө империалис эрилтэнүүдые арабуудта баадхаха, тэдэниие һүгэдүүлхэ ба өөһэдтэнь хамаатай газарһаа арсуулха ябадал болоно. Эдэнэй үмөөргэшэн США Вьетнамай эзэрхэг түримхэй ябуулга хэн, ООН-ой Уставай гол ёһонуудые, уласхоорондын хэлсээнүүдые оройдоошье хэрэгсээдэггүй гүрэн байһанаа харуулна. Энэ баримтые Израилиин хүтэлбэрилэгшэд хэрэглэдэг байна бшуу. Дүтын Зүүн зүгтэхи, мүн Вьетнамдахишье ябуулганууд национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ, тэрэнэй түрүү отрядуудта сохилто хэхэ гэһэн эзэрхэг түримхэй империалис хүсэнүүдэй һэдэлгэ болоно гээшэ.

Израилиин, тэрэнэй ара талада байһан дэлхэйн хархис хүсэнүүдэй колониалис политика халаа мүнөөнэй уласхоорондын шахардуу шанга, аюултай байдалай тохёолдодог горитойхон шалтагаануудай нэгэн болоно. Тусхайлбал, энэ политикаһаа шалтагаалан суднануудай ябаха уласхоорондын шухалын шухала зам болошо Суэцкэ канал 9 үлүүтэй һарын турша соо хүдэлнэгүй, тиигэжэ энэ каналые суднануудайнь хэрэглэдэг гүрэнүүд, уласхоорондын худалдаа наймаан бүхы дээрээ экономическа ехэ гарза хохидолдо орооно.

Израилиин эзэрхэг түримхэй ябуулга хэһэнһээ боложо баригдаһан суднануудые каналай зоноһоо гаргахаар бэлэн байһанаа Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын правительство һайн һайхан сэдьхэлээрээ элирхэйлэн мэдүүлһэн байгаа бшуу. Шадаал һаа түргэнөөр суднануудай ябалгые һэргээхын тулада Суэцкэ каналые сэбэрлэхэ бэлэдхэлэй хүдэлмэри эхилхэ зорилгоор энэ дурадхал оруулагдаһан байна. Гэбэшье Израилиин засагаархид зэбсэгтэ харата аашануудые гаргажа, энээндэ һаад ушаруулһан байна.

Израилиин эзэрхэг түримхэй хараа бодолоо үргэлжэлүүлһээр лэ байһаниинь хойшолонгуудгүйгөөр үлэхэгүй. Аюулгүйн Совет Дүтын Зүүн зүг тушаа 1967 оной ноябриин 22-то резолюци баталан абахадаа, эзэмдэгдэһэн бүхы араб газарнууд дээрэһээ Израилиин сэрэгүүдые гаргуулха, энэ районда политическэ гуримшуулга түргэнөөр туйлахын тулада шухала болохо бусад хэмжээнүүдые абаха гэһэн эли тодо зорилго гүрэнүүдэй үмэнэ табиһан байгаа. «Газар нютагуудые дай хэхэ аргаар булимтаран абажа болохогүй» тухай гол ёһон, «һаяын тулалдаанай үедэ эзэмдэгдэһэн газарнууд дээрэһээ Израилиин зэбсэгтэ хүсэнүүдые гаргаха» эрилтэ резолюци соо түрүүшын һуурида табигданхай. Эдэнь Дүтын Зүүн зүгтэ эб найрамдал һэргээхэ гол ба зайлашагүй эрхэ нүхэсэл болоно. Имагтал энээнэй үндэһөөр тус районай гүрэнүүдэй мэдэрэгдэһэн хилэнүүдэй аюулгүй байлга хангагдажа болохо.

Дүтын Зүүн зүг тушаа Аюулгүйн Советэй резолюци хадаа правительствануудай өөрынгөө һанаагаар хараадаа абаха гү, али анхаралаа табингүй орхихоор һанамжа, дурадхал, бодомжо бэшэ байна бшуу. ООН-ой Уставай ёһоор, Аюулгүйн Советэй баталан абаһан шиидхэбэринүүдые үтэ дуугүйгөөр дүүргэлтэ болгохо уялгые гүрэн бүхэн Нэгэдэмэл Нацинуудай Организацида ороходоо бэедээ даажа абаһан байха юм. Эдэ уялтануудаа дүүргэхэгүй гээшэ ООН-до өөрыгөө эсэргүүгээр табиһан, уласхоорондын эб найрамдал дэмжэхэ талаар энэ организацида үһэрилтэ хэһэн ябадал болохо байна бшуу.

Аюулгүйн Советэй 1967 оной ноябриин 22-ой резолюциие дүүргэлтэ болгохоор, энэ резолюциие бэелүүлгэдэ туһалха эрхэ түлөөлэлгэтэйгөөр Дүтын Зүүн зүгтэ генеральна секретариин эльгээһэн түлөөлэгшэтэй харилсаатай байхые, Израилиин эзэрхэг түримхэй ябуулгаһаа эгээн лэ ехээр хохидоһон араб гүрэнүүдэй бэлэн байһан тухай Нэгэдэмэл Нацинуудай Организацида тусхайлан мэдээсэгдэһэн байха юм.

Харин Израиль Дүтын Зүүн зүг тушаа Аюулгүйн Советэй ба Генеральна Ассамблейн шиидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгохогүй гэһэн хараа шугам эгээн эхинһээ хойшо бэелүүлдэг байна бшуу. Израиль бүри хэтэрүүгээр уршагта муухай ааша гаргана гэбэл, организациин гол ёһонуудые, Аюулгүйн Советэй шиидхэбэриие хүндэлхыень ООН-ой гэшүүн гүрэнүүдэй уряалһан уряада харюу үгэхэдөө, газар уһанай талаар убайгүй эрилтэнүүдые араб гүрэнүүдтэ хэдэг, зэбсэгтэ хүсэнүүдые хэрэглэлтэтэйгээр эзэрхэг түримхэй шэнэ ябуулгануудые хэхэбди гэжэ тэдэниие занадаг байна.

ООН-ой Аюулгүйн Советэй, Генеральна Ассамблейн шиидхэбэринүүдэй, тэрэнэй Уставай үндэһөөр арсалдаае политическэ талаарнь гуримшуулха сэхэ зам олохо зорилготойгоор Дүтын Зүүн зүгтэ ерэһэн ООН-ой генеральна секретариин тусхай түлөөлэгшэ Яррингын ажал ябуулгада Израилиин правительство али бүхы бэрхэшээл тохёолдуулдаг байгаа, тохёолдуулһааршье. Яррингын эндэ ерэлгыень Аюулгүйн Советэй шиидхэбэриин удха хазагайруулха зорилгоор хэрэглэхые Израиль һэдэһэн байна бшуу. Һаяын тулалдаанай үедэ эзэмдэгдэһэн бүхы араб газарнууд дээрэһээ 1967 оной июлиин 5-най урдатаа эзэлжэ байһан газар хүрэтэрөө сэрэгүүдээ гаргахаар бэлэн байһан тухайдаа нэгэшье үгэ дурдангүйгөөр, Израиль ба тэрэнэй ара талада байгшад араб оронуудай национальна бодото аша туһадань, тэдэнэй бүрин эрхэдэ огто таарахагүй эрхэ байдалда хэлсээ хэхээр баадхахые, тэрэшэлэн дэлхэйн олониитые худхуулха гэжэ һэдэһэн байна.

Израиль гитлеровскэ гэмтэдэй харгыгаар ябана. Фашис Германи бусадай газар уһа эзэмдэн абаад, удаань эзэрхэг түримхэй ябуулгада дайрагшадта «гуримшуулга хэхын» тула өөһэдынгөө эрилтэнүүдые баадхаха һэдэлгэ хэдэг байгаа гэжэ мэдээжэ. Зүгөөр иимэ ябуулганууд дээрмэдэлгэ гээшэ гэжэ арадуудаар шоо үзэгдөө, тэдэниие хэрэглэхые һэдэгшэд гитлеровскэ рейхэй һамна бута сохигдоһоной һүүлээр уласхоорондын гэмтэд гэжэ сүүдлэгдэһэн байна бшуу. Бусадай газар эзэмдэхэеэ мүнөө дурлагшад, гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахые оролдогшод тэрэ ушарые мартаха ёһогүй байгаал даа.

Израилиин эзэрхэг түримхэй ябуулгые болюулха, тэрэнэй бүхы хойшолонгуудые усадхаха, 1967 оной эзэрхэг түримхэй ябуулгын үедэ араб гүрэнүүдһээ булимтаран абтаһан газарнуудые хуулита эзэдтэнь бусааха, Дүтын Зүүн зүгэй гүрэн бүхэнэй эрхые, газар уһанайнь бүрин бүтэн байлгые, политическэ бэеэ даанхай байдалые хүндэлэлгэһөө үндэһэлэн, энэ районда шухала политическэ гуримшуулга бэелүүлхэ ябадал эб найрамдалда дуратай бусад гүрэнүүдтэй хамта туйлахаар шиидэнги байһан тухайгаа Советскэ Союз бүри шууд сэхээр мэдүүлнэ.

Израилиин правительство хадаа Аюулгүйн Советэй 1967 оной ноябриин 22-ой резолюциие заатагүй дүүргэхэ, хамагай түрүүндэ, эзэмдэһэн бүхы араб газарнуудһаа өөрынгөө сэрэгүүдые гаргаха ёһотой. Тэрэ халаа Дүтын Зүүн зүгтэ политическэ гуримшуулга бэелүүлхэ хэрэгые таһалдуулан, уласхоорондын эб найрамдалай ба аюулгүй байдалай аша туһада эсэргүүгээр Израилиин хэжэ байһан заналта хэһээгдэнгүй үлэхэгүй гэжэ мэдэхэ ёһотой.

Газаа талаһаа дэмжэгдэдэг Израилиин хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадай араб газарнуудые өөһэдтөө нэгэдүүлхэ хараа бодол баримталжа байхада, СССР ба бусад оронууд — араб гүрэнүүдэй ханинар, Дүтын Зүүн зүгтэ бата бэхи эб найрамдал хангахые хүсэгшэд — эзэрхэг түримхэй ябуулгаһаа хохидогшодто туһалха байха. Тиихэдээ, эдэнэр ООН-ой Уставай ба эб найрамдал дэмжэхэ эрмэлзэлгын ёһоор өөһэдынгөө уялгануудые дүүргэхэ байна бшуу. Энээн тухай бүгэдэндэ хүсэд эли тодо байха ёһотой

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

НАЙДАМТАЙ ТҮШЭГ ТУЛГУУРИ

(Партийна бүлэгүүдые хүтэлбэрилхэ талаар КПСС-эй Түнхэнэй райкомой дүй дүршэлһөө)

Туранай совхозой Могой-Горхоной һү һаалиин фермэ ерээ хадаа, тэндэ заатагүй Бадма Ринчинович Сыбеновтэй ушархат. Энэ өөрөө коммунист хүн, юрын малшан. Гэбэшье фермын байдал тушаа һонирхоо һаатнай, захаһаань бүри тордиһогүй хөөрэжэ үгэхэ. Фермые даагшые бэдэрһэнэйшье хэрэггүй. Тэрэньшье гайхалгүй. Юуб гэхэдэ, Бадма Ринчинович фермэ дээрэ хүдэлдэг коммунистнуудай бүлэгэй эмхидхэлшэ гэһэн партийна даабаритай хүн ха юм.

Эдэбхитэй коммунист нүхэр Сыбеновэй хүтэлбэрилдэг партийна бүлэг фермын коллективэй дунда эмхидхэлэй, хүмүүжүүлхы болон политическа ехэ хүдэлмэри саг үргэлжэ ябуулжа байдаг. Тэрэ бүлэгэй хэһэн хүдэлмэритэй танилсаха гэбэлтнай, бүтээһэн юумэнүүдэй тэмдэглэл хэдэг (дневник) дэбтэр сооһь бултадаа дууһан бэшээтэй байха. Бүлэгэй партийна суглаа, малшадай үйлэдбэриин зүблөө үнгэргэһэн, хөөрэлдөө болон элидхэл хэһэн, лекци уншаһан тухай тэмдэглэлнүүдые удаа дараалан бэшэһыень уншахада, бүлэгэй ажал ябуулга тобойн харагдаха.

Фермэ дээрэ хүдэлдэг коммунист бүхэн туд тудтаа тусхай даабаритай. Һаалишан Р. Дашеева малшадай болон малай байра байдалай ариг сэбэрэй түлөө харюусадаг юм. Нүгөөдэ Д. Дондокова хөөрэлдөө, элидхэл, лекци, тэрэшэлэн концерт эмхидхэдэг даабаритай. Гурбадахи һаалишан С. Лудукова хадаа малшадай зооветеринарна һуралсал таһалгаряагүй үнгэргэжэ байхые оролдодог, тэрээндээ хүрэдэгшье.

Фермын малшадай али бүхы хэрэг үйлын түлөө коммунистнуудай хүсэлһэн оролдолгонь һайнаар, ашa ехэтэйгээр харюулагдаагүйдөө аргагүй. Түс фермын һаалишад нёдондоной энэ үедэ сүүдхэдээ 670 килограмм һү һаадаг һаа, харин мүнөө 1200 һайса гаран килограммда хүргэнэ ха юм. Иигэжэ һү һааха, гүрэндэ худалдаха һара бүриин даабари ходо үлүүлэн дүүргэгдэжэ байдаг заншалтай.

«Маяк» колхозой Далахайн һү һаалиин фермэ дээрэ мүн лэ партийна бүлэг эмхидхэгдэнхэй. Тэрэниие һаалишан Р. Д. Санжиханова хүтэлбэрилдэг. Энэ бүлэг баһал шадамараар хүдэлмэреэ эрхилдэг, хэхэ юумэеэ наряар түсэблэдэг. Тэрэнээ заатагүй дүүргэлтэ болгохые хүсэдэг шуу. Малшадай мүрысөөнэй үрэ дүн һайнтай байхын түлөөдэ тэдэнэй абаһан уялгануудай дүүргэлтые арбан хоног бүхэндэ шалгана, дүнгүүдыень тунхаглажа байдаг гуримтай.

Энэ фермын партийна бүлэгэй малшадай дунда нийтэ ойлгуулагын хүдэлмэри ябуулхадань, Далахайн 8 жэлэй һургуулиин багша нүхэр Санжихаева ехэ туһа хүргэдэг. Тэрэ долоон хоног соо нэгэ дахин энэ фермэ ерэжэ, малшадтай элдэб асуудалаар хөөрэлдөө үнгэргэдэг юм. Гадна дээрэ хэлэгдэһэн һургуулиин уран һайханай бүлгэмэйхид эндэхи малшадта концерт харуулдаг. Гарагай хоёр бүхэндэ зоотехническа һуралсал уялгата ёһоор үнгэргэгдэнэ. Тэрэ һуралсалай хэшээлые колхозой ахалагша мэргэжэлтэд хүтэлбэрилэн ябуулдаг байна.

Партийна бүлэгэй ябуулһан эмхидхэлэй хүдэлмэри фермын байдалда ямараар нүлөөлнэб? Һайнаар. Жэшээнь, январь һарын мүрысөөнэй дүнгөөр энэ фермэ аймаг соо илажа гараа һэн. Тиигэжэ КПСС-эй райком ба аймагай Советэй гүйсэдхэхэ комитедэй дамжуулгын Улаан тугта хүртэһэн байна бшуу. Малайшье үбэлжэлгэ эмхитэйгээр үнгэрнэ. Гарзада орохо, ашаг шэмын хорохо ушарнууд эндэ үзэгдэхэеэ болинхой.

Эдэ хоёр шэнги һайнаар хүдэлдэг партийна бүлэгүүд Түнхэнэй аймагта улам олон боложо байна. Тиигэхэ ёһотойшье. Ушарынь хадаа, партиин райком, тэрэнэй эмхидхэлэй таһаг бүлэгүүдэй хүдэлмэри тушаа саг үргэлжэ анхаржа байна ха юм. Малшадай коллективүүдтэ коммунистнуудые зүбөөр хубаарилан табиһанай зэргээр аймагай колхоз, совхозуудай малай фермэ, бригада дээгүүр саг үргэлжын партийна 29 бүлэг байгуулжа шададгаһан байна бшуу. Тиигэжэ хүдөө ажахын гол һалбари болохо мал ажал дээрэ хүдэлэгшэдэй дунда партийна нүлөө үргэдхэхэ арга олоһониинь һайшаамаар.

Түнхэнэй аймагай ажахынуудта гансал һү һаалиин фермэнүүд дээрэ партийна бүлэг байгуулагдаагүй бэшэ. Мүн мал шахаа таргалуулдаг гүүртэнүүдтэ, хонишодой бригаданuудта эмхидхэһэниинь һайн ашa үрэ харуулаа. Жэшээнь, «Сибиряк» колхозой үхэр шахадаг нэгэ бригада дээрэ иимэ бүлэг байгуулагданхай. Тэрэниие партиин гэшүүн Г. И. Кузнецов эмхидхэн хүтэлбэрилнэ. Энэ бүлэгэй бүридэлдэ дүрбэн коммунист ородог. Тэдэнэр бултадаа ажалай түрүүшүүл. Эрхим һайн үрэ дүн түйладагаараа магтаалда хүртэнэ. Жэшээнь, январь һарада 362 үхэр гүрэндэ тушаагаа һэн. Толгой бүхэнэйнь амидын шэгнүүр дундаа зэргээр 300 килограммһаа дээшэ татаһан байха юм. Аяар 186 толгойнь «тарган» гэһэн сэгнэлтэтэйгээр тушаан абтаа. Бэшэниинь дундаһаа дээгүүр, дунда шадалтай гэгдээ. Мүнөө энэ бригада ээлжээтэ 337 толгой үхэр тушаажа абаад, шахажа байна бшуу.

«Маяк» колхозой хонинной нэгэ фермэ дээрэ баһа партийна бүлэг бии. Тэрэ фермынхид энэ үбэлжэлгые ехэ һайнаар үнгэргэжэ байна, шэнэ түлшье хэзээ хэзээнэйхиһээ олоор абтажа, огто гарзагүйгөөр түлжүүлэгдэнэ. Үшөө март һарын шэнээр эндэ 100 эхэ хонин бүхэнһөө 80 гаран хурьгад абтаад байгаа бэлэй.

Партийна бүлэгые малай фермэ дээгүүр олоор байгуулдаг болоһон хүдэлмэриин үшөө нэгэ һайн талань юуб гэхэдэ, тэндэхи нийтын ажабайдалай шэнжэ түхэл эрид хубилна бшуу. Малшад өөһэдөө олониитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг болоно. «Восточные Саяны» колхозой Хуурай-Һубагай һү һаалиин фермын һаалишад, жэшээнь, Намжил Модокова, Зоя Очирова болон бусад уран һайханай бүлгэмэй коллективэй хүдэлмэридэ абьяастайгаар хабаададаг юм. Мүн тэрэшэлэн хүдөөгэй интеллигенци энэ хэрэгтэ хам оролсоно, олониитын хүдэлмэри ябуулхадань туһална.

Лекци уншалга, элидхэл болон хөөрэлдөө хэлгэ, кино харуулга, газетэ, журналнуудые захилга, библиотекэһээ ном асаралга гэхэ мэтын соёл гэгээрэлэй, мүн малшадай ажаһуудалай талаар үдэр бүриин эрилтэ хэрэглэмжые хангаха асуудалнуудай шиидхэбэри имагтал партийна бүлэгүүдэй, илангаяа тэдэнэй эмхидхэлшэдэй, хүсэлэл оролдолгоһоо дулдыдаха ёһотой бшуу. Ихэнхидээ партийна бүлэгүүд хадаа ажахын парткомой гү, али партбюрогой ажал ябуулгада саг үргэлжэ туһалжа байдаг шиидхэхы удха шанартай түшэг тулгууринь болоно ха юм.

КПСС-эй Түнхэнэй райкомой партийна бүлэгүүдые малай фермэнүүд дээгүүр олоор байгуулһан, тэдэниие зүбөөр хүтэлбэрилхэ аргаяа улам нарижуулжа байһан ябадал өөрынгөө ашa үрые харуулжа байна гэжэ эндэ тэмдэглэхэ уялгатайбди. Партийна эмхидхэлэй хүдэлмэри имагтал эгээл эндэһээ эхилхэ зэргэтэйшье. Үйлэдбэриин гол һалбаринууд дээрэ партийна бүлэгүүдые эмхидхэхэ хэрэг хадаа коммунистнуудай хүсые зүбөөр хубаарилан табиха, тэдэнэй түрүү үүргые улам дээшэлүүлхэ, партийна нүлөө үргэдхэхэ асуудалнуудтай нягта холбоотой, үнэндөө партийна хүдэлмэридэхи олохон зорилго шиидхэхэ арга дүршэл болоно.

Партийна бүлэгүүдэй хүдэлмэри эмхидхэн ябуулха хэрэгтэ дутагдалгүй гэжэ хэлэжэ яажа болохоб. КПСС-эй райком хадаа энэ асуудалые партийна бүхы организацинуудай хэрэг болгожо үшөө шадаагүй. «Сибиряк», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай, Саянай совхозой парткомууд энэ талаар нилээд ехэ дутагдалтай. Харин арга боломжонь эдэ ажахынуудта дүүрэн. Тэдэ парткомууд энэ хүдэлмэридэ саашадаа анхаралаа хандуулха байһандань этигэнэбди.

И. МОДОРОВ,
КПСС-эй обкомой инструктор.

АЖАХЫН РЕФОРМЫН БОДОТО БЭЕ...

ЖЭЛЭЙ ДҮН ЮУ ХАРУУЛА...

АЖАЛАЙ, МАТЕРИАЛЬНА болон финансова арга боломжо, нөөсэнүүдые гамтай һайнаар, ашa туһатайгаар хэрэглэхэ, бага гаргашатайгаар ехэ продукци үйлэдбэрилхэ, продукциин шанар эрид һайжаруулха, үйлэдбэриие олзо доход үгэхөөр эмхидхэхэ гээшэ табан жэлэй түсэбэй гол зорилгонуудай нэгэн болоно. Түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын хоёр-гурбан жэлэй туршада ажахын реформо бодото дээрээ бэелүүлэгдэхэ, тиигэжэ предприятинуудай өөһэдынь эрхэ, үйлэдбэриингөө ажал ябуулгын түлөө тэдэнэй материальна харюусалга дээшэлхэ юм.

«Электромашина» завод гүрэндөө олзо доход оруулдаг түрүү предприятинуудай тоодо оролсоһоор хэдэн жэл болобо. Тиимэһээ түрүү предприятинуудтай хамта түсэблэлгын болон экономическа урмашуулгын шэнэ гуримда оролсоо. Тэрэ гэһээр жэл үлүүтэй саг үнгэрбэ. Энэ үень ямар үрэ дүн харуулааб, ажахын реформо предприятида ямар ашa туһатай байгааб гэһэн асуудал табижа, тэрээндэ харюу үгэжэ болоно.

Шэнэ гуримаар хүдэлжэ эхилһэн түрүүшын һараһаа заводой коллектив түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэжэ байгаа. Һайн, бүхы талын бэлэдхэл бэелүүлһэнэй, үйлэдбэреэ зүбөөр эмхидхэһэнэй ашaар түсэб дүүргэхэ хэрэгтэ һаад ушаруулагдаагүй гэжэ тэмдэглэхээр. Жэлэй дүрбэн кварталай туршада завод СССР-эй Электротехническа промышленностиин министерствын предприятинуудай дундаһаа түрүү һууринуудай нэгые ээлжэ байгаа.

Продукци худалдаха үнгэрһэн жэлэй түсэб 102,5 процент дүүргэгдэһэн байна. 1966 онойхитой сасуулхада, продукци наймаалга 8,3 процентээр дээшэлээ. 198 мянган түхэригэй продукци түсэбһөө гадуур бүтээн гаргагдаба.

Эпээнһээ урда жэлнүүдтэ предприятинуудай хүдэлмэри валовой продукциин хэмжээнэй зэргээр сэгнэгдэдэг һэн. Иимэ гуримтай байхада предприятинууд арадай ажахыда хэрэгтэй машина зүйлнүүдые бүтээхэ, мүн продукциин шанар һайжаруулха асуудалда ёһотой анхарал хандуулдаггүй, продукци бүтээхэ даабаряа дүүргээл хадаа манай уялга бэелүүлэгдээ гэжэ тоолодог байгаа.

Ажахын шэнэ реформо промышленна коллективүүдэй урда шанга эрилтэ табяа. Наймаанда гүйсэтэй продукци гаргахын тула арадай ажахын хэрэглэмжэ һайн мэдэхэ хэрэгтэй. Ашаглахада найдамтай, шанартай зүйлнүүдые бүтээн гаргабал, худалдаанда гүйсэтэй байха, тиимэһээ даабаряа дүүргэхэбди гэжэ хүдэлмэришэд мэдэрээ. Продукциин шанар һайжаруулха арга боломжо тодорхойлогдоһон байна. Энэ тэмсэлдэ бүхы хүдэлмэришэд хабаадалсаа. Үйлэдбэрилэгдэһэн продукциин 87 процентнь гэдэргээ бусалтагүйгөөр техническа хиналтын таһагта тушаагдана. Электродвигатель, автокрануудые олоор худалдахын тула хэрэглэгшэдтэй нягта холбоон байгуулагдаа.

Жэгдэ һайнаар хүдэлхэ, үйлэдбэриингөө бүхы гаргаша харюулхаһаа гадна, гүрэндөө олзо доход үгэхэ гэһэн зорилго шэнэ гуримда ороһон предприятинуудай урда табигдана. Манай коллектив энэ зорилгоёо муу бэшээр бэелүүлнэ. Жэлэй туршада 1.139 мянган түхэригэй олзо доход абтаа. Энэмнай түсэбөөр хараалагдаһанһаа 22 мянган түхэригөөр ехэ болоно. Үйлэдбэриин гол фонднуудай нэгэ түхэриг бүхэнһөө 24 мүнгэнэй олзо доход абтана. Продукциин өөрын үнэ сэн 1966 онойхитой сасуулхада 3,05 процентээр хямдаруулагдаа. Экономическа шэнжэлгэ хэхэ нийтын бюро, нормо зохёохо бюро, ажалые эрдэм ухаанай ёһоор эмхидхэхэ совет, «НОТ», заводой ондоо таһаг, албанай коллективүүд продукциин өөрын үнэ сэн хямдаруулха арга зам бэдэрэн хэрэглээ. Мүн энэ ажалда уралан нарижуулагшад, ухаалан зохёогшод олоороо хабаадалсаба. Тэдэнэр жэл соо 53,5 мянган түхэригэй алмалта үгэхэ уралан нарижуулгын 189 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлһэн юм.

Электромеханическа цехэй Балматар Цымбаловай даадаг бригада гурбан тонно алюмини алмажа шадаа. Алмаһан энэ алюминеэр январь соо бүтээгдэһэн электродвигательнүүдэй 240 ротор хушагдаһан байна. Заводой электригүүд 329 мянган киловатт-часай электрын элшэ хүсэ алмаа. Үйлэдбэриин арга боломжонуудай элирүүлэн хэрэглэгдэжэ байһые эдэ тоо баримта элишэлэн харуулна. Хамтын тэмсэлэй ашaар продукциин үнэ сэн хямдаруулагдажа, олзо доход абтана.

Үйлэдбэриин эмхидхэл һайжаруулха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан хэдэн хэмжээ ябуулга бэелүүлэгдээ. Хуушарһан зарим түхеэрэлгэ шэнээр һэлгэгдэһэн, шэнэ технологи нэбтэрүүлэгдэһэн байна. Энээнэй ашaар ажалай бүтээсэ 1966 онойхитой сасуулхада 7,6 процентээр дээшэлүүлэгдээ. Тиихэтэй хамта энэ хугасаа соо гол фонднуудһаа продукци абалга 1,9 процентээр ехэ болоһон байна. Үйлэдбэреэ ашагтай һайнаар эмхидхэжэ, заводнай олзо доход оруулдаг болоо. Түсэбөөр хараалагдаһан 671 мянган түхэригэй оронд 712 мянган түхэриг бюджедтэ оруулагдаа. Энэнь 1966 онойхиһоо 30,6 процентээр ехэ юм.

Гүрэндөө олзо доход үгэһэнэй ашaар завод урмашуулха өөрын фондтой болобо. Үйлэдбэреэ үргэдхэлгын 128 мянган, культурно-ажаһуудалай болон гэр барилгын 68 мянган, материальна урмашуулгын 183 мянган түхэригэй фонд байгуулагдаа. 1966 онойхитой сасуулхада, материальна урмашуулгын фонд гурба дахин ехэ болоһон байна. Заводнай продукци худалдаха, номенклатурын ёһоор продукци бүтээн гаргаха, ашаг олзо абаха түсэбөө квартал бүхэндэ үлүүлэн дүүргэжэ, тэрэнэй ашaар урмашуулгын фонд байгуулжа байгаа.

Хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшадые шагнаха, ажалдаа шалгаргашадта тусхай шан барюулха, материальна туһаламжа хүргэхэ, социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ гарагшадые урмашуулха хэрэгтэ материальна урмашуулгын фонд зорюулагдана. 1967 оной хүдэлмэриин үрэ дүнгөөр заводой коллективтэ һаяхан мянган шан, ондоогоор хэлэхэдэ, 13-дахи салин барюулагдаа. Хүдэлмэришэдэй хэдэн жэлэй туршада ажаллажа байһаниинь, үйлэдбэриин һайн үрэ дүн түйлаха хэрэгтэ тэдэнэй оруулжа байһан туһа нэмэринь шан хубаахада хараада абтаһан байна. Заводто хоёр жэлһээ 5 жэл хүрэтэр ажаллаһан хүдэлмэришэд һарын салингай 45 процентые, 5 жэлһээ 10 жэл хүрэтэр ажаллаһан хүнүүд 65 процентые, 10 жэлһээ дээшэ ажаллажа байһан хүдэлмэришэд бүхэли һарын салин шан болгон абаба.

Жэлэй үрэ дүнгөөр 13-дахи салин абаха гурим заводой коллективэй зүбшэн хэлсэлгээр баталагдаһан байна. «Медвытрезвительдэ» орожо гараһан, хулиган ашa гаргажа сүүдлүүлһэн хүнүүдтэ материальна урмашуулга оройдоо үгтэхэгүй. Ажалдаа голодоһо гаргаһанай, журам... даа гараагүй байһан... заводской комитет... нүхэр ёһоной суу... һэн хэрэгэй түлөө... абаха 13-дахи сал... байна.

Түсэблэлгын, ма... шуулгын шэнэ гури... дые зүбөөр хүмүү... ехэ удха шанартай... шала заводтоо һай... һан, эрхим шанар... тээдэг, хамтын хэр... нэмэри оруулалса... һарын, квартала... риин үрэ дүнгөө... байдаг. Харин хам... ша хэрэгээр хандад... хүнүүд 13-дахи сал... зариманиинь шан а... лоно.

Токарьнууд Бир... сандр Лоскутов, ... Тимофеев, электро... ил Мордовской, хүд... тина Рябкова, Евге... Антонина Наливко... болон бусад олон ту... хэндэ 20 түхэриг хү... абадаг юм. Техниче... һагта эрхим шанар... шаадаг, жэгдэ һайн... тээдэг хүдэлмэриша... тусхай гурим тогт...

Шэнэ гурим али... люу һайн. Хүдэл... гаргаһан анхарал ... лэлгын зэргээр, ... дүн түйлаха хэрэ... нэмэриинь зэргээр ... рюулагдана. абад... гынь нэмэнэ. Шэнэ... лаһан нэгэ жэлэй ... рээ яһала һайн бай... та үйлэдбэриин дута... лэгдээ. Металл, ма... элшэ хүсэ гэхэ мэт... румент, детальнууд... рэглэдэг хүдэлмэр... ха хэрэгтэй. Манай ... урда иимэ гурим ба...

Үйлэдбэриин гол ф... тай һайнаар хэрэглэ... дукци бүтээн гарга... олзо доход абалга ... предприятида, хүн... туһатай болоно. Пре... тив материальна ур... фонд байгуулжа, үй... хэх, культурно-ажа... барилга эрхилхэ, ... урмашуулха арга бай... Манай коллектив таһ... бадахи жэлдэ бүри һ... лаха зорилго урдаа ...

Д. ...
заводой түсэбл...
начальни...
...
завод...

Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой Анатолий Са... танюгай хүтэлбэрилдэг мастерска участогай хүдэл... оной нэгэдэхи кварталайнгаа түсэб болзорһоонь 10 ... дүүргэбэ. Тэдэнэр апрель һарын түсэбөөр ажаллажа б...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): мастер А. С. Анти... М. П. Лебедев гэгшэд.

Д. БАЛДАН...

Улаан-Үдэдэхи гэр баридаг комбинадай штукатурш... Воронина, Нина Еремеева гэгшэд ажалдаа оролдосо... жа, үдэр бүхэнэйнгөө даабари 120—130 процент дүү... ДЭЭРЭ: Екатерина Воронина ба Нина Еремеева.

С. БАЛДУ...

МАРТ 15 — **САБШАЛАН, БЭЛШЭЭРИ ҺАЙЖАРУУЛХА ХОЁР ҺАРА** — МАЙ 15

АНХАРХАЛ ЮУМЭМНАЙ САБШАЛАН

Хэнэйшье мэдэһээр, манай Зэдын аймагай алишье ажахын гол һалбари, урдаа хараха юумэн — адууһа мал гээшэ. Гэбэшье үхэр мал, хонидоймнай тоо толгой түргэн олошорно, ашаг шэмэнь эрид ехээр дээшэлнэ гэхын яашье аргагүй.

Энээнэй гол шалтагаан гансал үбһэ тэжээлэй дутамагһаа болоно гэжэ булта һайн мэдэжэ байнабди. Теэд сэхынь хэлэхэдэ, һайн сабшалан, бэлшээреэр дутанабди гэжэ гомдохо үндэһэн манда үгы. Бодоод үзыт даа. Аймагай ажахынуудта хамта 22,7 мянга үлүүтэй гектар сабшалан бии. Хэрбээ энээниие хаһа сагтань уһалаад, үтэгжүүлээд, ургасыень дээшэлүүлжэ шадаа һаа, бүхы адууһа малдамнай бүхэли үбэлдөө бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл абтаха дүүрэн аргатай.

Гэхэтэй хамта ажахынуудай бүхы сабшалангай 35 шахуу процентнь бургааһа боролжодо дарагдашанхай, болдог солдог болоод, уһа намагта абташанхай. Үбһэ ногооной ургасашье жэлһээ жэлдэ доошоо орожо байна. Мүнөө Оёорой, «Октябрьский», Ториин совхозуудта, «Коммунизм» колхоздо тэрэнэйнь ургаса гектарай 4—5 центнерһээ дээшэ гаранагүй. Энээнһээл боложо, эдэ ажахынууд адууһа малаа үбһэ тэжээлээр жэлдээ оройдоол 30 процент хангадагынь гайхалгүй.

Манай һанахада, сабшалан дээрэ мүртэй хүдэлмэриин хэгдэдэггүй дээрэһээл хүрьһэниинь муудажа, ногооннинь шэнгэн. һобхон яар болоно. Илангаяа ниниг нойто элбэгтэй газарта наг шэбхэ адхаагүй, хүрьһыень һайжаруулха хүдэлмэри хээгүй байхада, ногооннинь түргэн муудана ха юм. Жэшээнь, Ленинэй, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозуудта тиигэжэ муудаһан газар ехэ. Тэндэһээ урдань гектарай адагынь 10—15 центнер үбһэн гарадаг һаа, мүнөө миил 4—7 центнер абтана.

Тэрэшэлэн үбһэ хуряалгые ундэгайруулжа, илангаяа уһалагдадаг сабшалан дээрээ хабар эртэ, намар орой болотор ямаршье эмхи гуримгүйгөөр үхэр малаа бэлшээдэгһээнь боложо, ургасань ехээр муудана. Тэндэнь малай гэшхэдэһэн, хонхор ёнхор болошоно. Энээнһээ боложо, Ленинэй нэрэмжэтэ, «Мир», «Коммунизм» колхозууд, Оёорой совхоз ехэхэн сабшалангаа муудхаагаа.

Эдэ мэтэһээ боложо, нёдондо колхоз, совхозууд бүхы 22,7 мянган га сабшалангайнгаа 18,5 мянган гектарайнь лэ ногоо сабшажа абаһан. Тиихэдэ ургасынь ахир бага байһан дээрэһээ абтаһан үбһэнэйнь ажалай гаргаша ехэ болоо. Тусхайлбал, Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхоздо центнер үбһэнэй өөрын үнэ сэн 5 түхэригтэ хүрөө. «Коммунизм» колхоздо, Оёорой совхоздо тэрэнь 4 түхэриг 75 мүнгэтэ болоо.

Нуга сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ, адууһа малдаа үбһэ тэжээл элбэгээр бэлэдхэдэг болохын тула юу хэхэ ёһотойб?

Газараа һайнаар үтэгжүүлжэ, хүрьһэнэйнь үрэжэл һайжаруулха хүдэлмэри хээд, зүбөөр уһалжа, ямаршье уларилтай жэлдэ үбһэ ногооной үндэр баян ургаса абадаг ажахынууд аймаг соо яһала бии. Жэшээнь, нёдондо «Мир» колхоз 2311 гектар сабшалангай га бүриһөө дунда зэргээр 12,4 центнер үбһэ абажа, бүхыдөө 12,3 мянган центнер тэжээлэй единицэ бэлэдхэһэн байна. Тэрэнэйнь ашaар үбһэнэйнь центнер бүхэнэй өөрын үнэ сэн 1 түхэриг 88 мүнгэ болоо һэн.

Зарим түрүү луговодууд бүришье дээшэ ургаса ургуулна. «Заречный» совхозой луговод Федосей Илюснин даажа байһан жара гаран га сабшалангай гектар бүриһөө 36,5 центнер үбһэ абаа. Зарим газарһаань га бүриин 16 центнер үбһэ хуряанхай. Мүн «Мир» колхозой бэрхэ луговод Чагдар Очиров далан гектар дээрэһээ га бүриин 27 центнер, мүн эндэхи луговод Яков Самойлов даажа абаһан жаран га газарһаа хамта 1560 центнер үбһэ абажа һүрилөө.

Иимэ жэшээнүүдые дурдаха болоо һаа яһала олон.

Үнэндөө энэ юу харуулнаб гэхэдэ, аймагай алишье ажахыда үбһэ ногооной үндэр баян ургаса абаха арга боломжын гүйсэд бии байһаниие гэршэлнэ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ эндэхи колхоз, совхозуудта нуга сабшалан һайжаруулха талаар бага бэшэ хүдэлмэри хэгдээ. 1786 га дээрэ шэбхэ ехээр гаргагдажа үтэг хэгдээ. Жэшээнь, Борьёогой, «Октябрьский» совхозуудта, «Мир» колхоздо уһалагдадаг сабшалан дээрэ шэбхэ горитой тараажа, тэрэнээ уһанда дэбтээгээд, хүрьһэндэ зүбөөр шэнгээхэдэнь, ногооной үндэһэндэ шэмэ ехээр үгэнэ бшуу. Энээнэй ашaар сабшалангай үрэжэл эрид һайжаржа, ургасань хараа байса дээшэлнэ. «Октябрьский» совхоздо тиигэжэ шэбхэжүүлэгдэһэн 276 га газарһаань тиимэ хүдэлмэри хэгдээгүй газарайхида орходоо гектарай 7 центнерээр ехэ үбһэн абтаа.

Сабшалан дээрэ минеральна үтэгжүүлгэ тараахада баһал ургаса нилээд дээшэлдэг. Нёдондо аймаг дотор хамта 796 гектар газарта 110,7 тонно минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдажа, га бүриһөө 4,5—5 центнер үбһэн дээшэ абтаһан байна.

Гэхэтэй хамта аймаг соо бүхы дээрээ сабшалангай газарта шэбхэ ехээр гаргаха, илангаяа үтэг хэхэ хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана. XX партсъездын нэрэмжэтэ, «Коммунизм» колхозууд, Ториин совхоз сабшалан шэбхэжүүлхэ түсэбөө жэлһээ жэлдэ дүүргэнэгүй. Зарим газарта шэмэтэй һайн ногоо таряжа, үбһэнэй шанарые һайжаруулха арга боломжошье хүсэд хэрэглэгдэнэгүй. Гансал Борьёогой совхоз хяаг (пырей) ногооной 20 центнер үрэһэ суглуулжа шадаа.

Байгша ондо сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ талаар тон ехэ зорилго табигдана. Бүхыдөө 1640 га газар нэгэ дахин уһалха, тэрэнэй 450 гектарыень тусхай бүлүүр станцинуудаар уһалха болоно. 1115 гектарта минеральна үтэгжүүлгэ, илангаяа аммиагай уһан оруулагдаха юм.

Мүнөө луговодуудай 14 звено эмхидхэгдээ. Тиихэдэ «Заречный» совхозой Ф. Илюснинэй, «Мир» колхозой Ч. Очиров, Я. Самойлов гэгшэдэй звенонууд сабшалан дээрэ түхэреэн жэлдээ хүдэлдэг. Мүнөө тэдэнэр түс түстаа 2000—3000 тонно хүрэтэр шэбхэ гаргаад, тэндэхи модо, шулуунь сэбэрлэжэ байна.

Теэд олонхи ажахыда энэ хүдэлмэри үшөөл хангалтагүй муугаар ябуулагдана. Мартын 20-ной мэдээгээр 60 мянган тонно түсэбэй орондо оройдоол 12,6 мянган тонно шэбхэ сабшалан дээрэ зөөглөө. Тэрэшэлэн «Коммунизм», Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхозуудта мүнөө хүрэтэр нэгэшье тонно шэбхэ хээрэ гаргагдаагүй.

Республика дотор нуга сабшалан һайжаруулха шанга хүдэлмэриин хоёр һарын соносхогдоһоор 5—6 хоног үнгэршэбэ. Сагшье ошожол байна. Сабшалан дээрэ наг шэбхэ ехээр гаргаха, уһалха, болдог, бургааһа шугыень үгы хэхын тула бүхы арга боломжо, хүсэ шадалаа элсүүлхэ, эрмэлзэтэй шангаар хүдэлхэ саг ерээ.

Д. МОЛОНОВ,
Зэдын аймагай үйлэдбэриин управлениин главна мелиоратор.

МИНУТА БҮХЭНИИЕ АШАГТАЙГААР...

Үйлэдбэриин бүхы арга боломжо хэрэглэн, табан жэлэй түсэбэй дүүргэлтые түргэдхэхэ гэжэ түрүү коллективүүд оролдоно. Металл, материал гамтайгаар хэрэглэхэ, бага гаргашатайгаар ехэ продукци үйлэдбэрилхэ талаар бии байһан арга боломжо тодорхойлогдоно.

Эхэ оронноймнай түрүү предприятинуудай коллективүүд хүдэлмэриин сагые зүбөөр хэрэглэхэ, «ажалай минута бүхэниие нарин нягтаар шалгаха» гэһэн үүсхэл гаргаа. Москвагай «Каучук» заводой, «Красная Роза» комбинадай коллективүүд ажалай сагай хэр зүбөөр хэрэглэгдэһые хинан шалгаха харалга эмхидхэхые уряалһан байна.

Тэдэнэй жэшээгээр «Бурятцелинстрой» трестын предприятинуудай комбинадай хүдэлмэришэд ажалай сагые ашатай туһатайгаар хэрэглэхые оролдожо эхилээ. Хүдэлмэришэдэй ажалай ямараар эмхидхэгдэһэн, хүдэлмэриин сагай хэр зүбөөр хэрэглэгдэдэг байһые шалгаха харалга эмхидхэгдэбэ. Хүдэлмэришэдтэ тусхай бланк үгтөө. Тэдэнэр ажалай сагай үедэ тохёолдоһон элдэб бэрхэшээл, мини байһан ушар тэрэ бланкдаа бэшэхэ юм. Материал, деталиин саг соогоо асарагдаагүй ушарһаа гү, али ондоо шалтагаанһаа боложо ажал хээгүй байһан ушар булта согсологдохо, элирүүлэгдэхэ болоно. Мүн хэнэй гэмээр иимэ дутагдалай тохёолдоһониинь тодорхойлогдохо ёһотой.

Комбинадай бүхы хүдэлмэришэд ажалай сагые хайшан гэжэ хэрэглэдэг байһанаа элирүүлбэ. Тиимэһээ энэ харалгада хүдэлмэришэн бүхэн хабаадалсана. Түрүү коллективүүдэй үүсхэлээр эмхидхэһэн энэ харалга үйлэдбэриин эмхидхэлэй олон дутагдал элирүүлхэ юм. Ти... дукци үйлэдбэри... арга боломжо то... ажалай сагые дээ... ушар зайсуулагда... хэниие ашa туһат... хэ тэмсэл дэлгэр...

Харалгын үедэ ... дутагдал, тэдэнэй ... дорхойлогдон шэнж... но. Тэрэнэй һуул... гые һайнаар хэр... гэхэгүйн тула ям... ха шухала байһан... юм.

Ажалай сагые аш... хэрэглэхэ мүрысөө... хүдэлмэришэдэй ду... эхилээ. Тэдэнэр ... тодорхойлжо, бар... ехээр үйлэдбэрил... түсэбые болзорһо... хэ зорилго урдаа ...

Ю. М...

ШАРА ЭРЛИГЭЙ ГОРОД

Алексей Максимович Горький 1906 ондо Америкээр аяншалаа һэн. Тинхэдээ Америкын ажабайдал, хүн зон, зан абари тухай очеркнуудай бүхэли ном бэшэжэ гаргаа бэлэй. Мүнөө «Шара Эрлигэй город» гэжэ очеркыень зарим тэды хаһалтатайгаар уншагшадайнгаа анхаралда дурадхахамнай. Тэрэнние мэдээжэ оршуулагша Даши Чернинов 1954 ондо оршуулһан юм.

...АССР. Максим Горькиин түрэһөөр 100 жэлэй ой ...өөр тэмдэглэгдэжэ байна. Агууехэ уран зохёолшын ...иин хүн зондо илангаяа хүндэтэй. Юуб гэхэдэ, ...шков эдир наһаяа эндэ үнгэргөө бшуу. Эдэ үдэр ... Горькиин гэр-музей соо зон таһарнагүй. Зураг дээ...ш гэр-музей соо. «Эдир наһатай Горький Казань... И. Новоселовой скульптурын дэргэдэ хүнүүд илан...оо суглардаг. ТАСС-ай фотохронико.

...Газаа далай газар хоёрой хоорондо утаа униартай ехээр холилдоһон будан манан тунанхай, городой барагар хара гэрнүүд дээрэ, рейдэй булангирта уһан худар жэжэ бороо залхуугаар шэдэрэн ороно.

Пароходой бортдо эмигрантнууд сугларанхай, найданги ба айнги, һэргылэнги ба баярланги нюдөөр оршон тойронхи бүхы юумэнүүдые абяа аниргүй шэртэн зогсонод.

— Энэнь юун гээшэб? — гэжэ полька-басаган Эрхэ сүлөөгэй статуя тээшэ гайхан заажа асууба.

— Америкын бурхан гээшэ,— гэжэ нэгэн харюусаба.

Бронзово эхэнэрэй мантагар бэень хүлһөө тархи хүрэтэрөө ногоон жэбээр бүрхөөгдэнхэй. Тэрэнэй хүйтэн шарайнь — наран гаража үхэнги нюдыем амидыруулча гү гэжэ хүлеэһэндэл, манан дундуур сүл үргэн океан тээшэ һохороор шэртэн харана. Энэ Эрхэ сүлөөгэй статуягай хүл доро газар бага аад, океан сооһоо бодоһон шэнги, тэрээнэй ендэрынь хүрэшэһэн долгинууд мэтээр үзэгдэнэ. Океан болон суднануудай мачтанууд дээгүүр өөдэнь үргэһэн гарынь өөрынь түхэл дүрсые гоё һайхан, омог түгэлдэр болгоно. Гартаа шангаар адхаһан факелынь гэнтэ ялагад гэжэ носоод, боро утаа дэгдээн таларуулжа, баяртай халуун туяагаараа оршон тойроной бүхы юумэ элбэг дэлбэгээр гэрэлтүүлхэеэ байһан шэнги үзэгдэнэ.

Харин тэрээнэй зогсон байһан бишыхан хэһэг газарые тойрон, океанай уһан дээгүүр, эртэ сагай айхабтар томо ангууд мэтэ, асари томо түмэр суднанууд тамаржа, үлэсхэлэн арьяатад шэнги бишыхан катернууд һүндэлэн байгаад һэн. Үльгэр соохи гигантнуудай бүдүүн хоолой мэтээр сиренэнүүд хашхаралдана, ууртай эшхэрээнүүд дуулдана, якорьнуудай гэнжэнүүд ханхинана, океанай долгинууд һүртэйгөөр шааяна.

Оршон тойронхи бүхы юумэнүүд гүйлдэжэл, харайлдажал, хүсэтэй шангаар доһолжол байгаа һэн. Пароходуудай винтнүүд, мөөрнүүд яаралтайгаар уһа сохино, — уһаниинь шара хөөһөөр хушагданхай, олон уршалаануудаар губарюутанхай.

Тиин бүхы юумэн—түмэр, шулуун, уһан, модон — хүндэ хүшэр хүдэлмэриин хиналтада абтанхай, нарагүй, дуугүй, зол жаргалгүй ажабайдалдаа эсэргүүсэн, хороо бусалжа байһан маягтай. Бүхы юумэн—хүн зондо харша ямар нэгэн нюуса далда хүсэнэй эрхэдэ ороод ёоложо, улижа, шүдөө хабирна. Түмэр түдэгэдэ малтуулһан, хэршүүлһэн, нефтиин хара тоһондо булагдаһан, бутархай зомгоолоор, һолоомо болон эдеэнэй үлэгдэлнүүдээр богтоһон уһанай үбсүүн дээгүүр хаа хаанагүй, хүнэй нюдэндэ харагдашагүй аад, уур хороор дүүрэнги хүйтэн хүсэн хүдэлжэл байна. Тэрэ хүсэн энэ бүхы заха хизааргүй ехэ машиные нэгэ янзаар, һүртэй шэрүүнээр түлхижэл байдаг, — тэрээн соонь корабльнууд болон догууд — имагтал бишыхан хубинуудынь, харин тэдэ аяр түмэрнүүд, модо шулуунай түхэлгүй муухай армаг үлхэлдөөн соо, эмхи захагүй суднанууд, онгосонууд болон вагонуудые ашаалһан хабтагар баржанууд соо байһан хүн харагдашагүй бишыхан сэг, заахан винтнь болонхой.

Шуугаан нэрьеэндэ дэмыржэ, амигүй материал, энэ хагшалаан хатагааһаа дүйрэшэһэн, бүхы бэень хара хөө тоһон болошоһон хоёр хүлтэй амитан үмдэнэйнгөө хамаанда гараа хэнхэй юумэн нам тээшэ жэгтэйгээр харан зогсоно. Тэрээнэй нюур тоһолиг хара зузаан хирэдэ будалданхай, нюур дээрэнь амиды хүнэй нюдэн бэшэ, харин шүдэнүүдэйнь сагаан яһанууд сайбалзан байгаа һэн.

* * *

Тооһондо дарагдашаһан модоной набшаһануудай үхэжэ хагдарһан шэнгеэр һанжан байдаг талмайнууд болон заахан скверүүд дээгүүр хара монументнүүд табиатай. Тэдэнэй нюурнууд зузаан хирээр бүрхөөгдэһэн, урдань нэгэтэ Эхэ ороноо инаглан дурлажа, ошотон ялалзажа байһан нюдэнүүдынь городой тооһондо даруулшанхай. Эдэ бронзово хүнүүд олон дабхар гэрнүүдэй армаг хүреэ соо гансаарданги, үхэнгинүүд аад. үндэр ханануудай хара һүүдэртэ өөдэгүй бишыхануудаар үзэгдэнэ, эдэнэр оршон тойроной галзуу тэнэг харайлдаан соо төөришөөд, хүл доогуурнь хөөрсэгэнэн байһан хомхой хоблог хүнүүд тээшэ харалган нюдөөрөө уйдхартайгаар, зүрхөө үблэн шэртэнэд. Бишыхан, харахан хүнүүд монументнүүдэй хажуугаар хүлгэн гүйлдэнэ, теэд хэншье геройн нюур тээшэ хёлом гэжэ харанагүй. Капиталай ихтиозаврнууд эрхэ сүлөө олгогшодой удха шанарые хүн зоной һанаанһаа мартууланхай.

Эдэ бронзово хүнүүд:

«Иимэ ажабайдал байгуулхые би хүсэһэн байгаа гээшэ гүб?» — гэһэн гансал уйдхартай хүндэ бододдо эзэлэгдэһэн янзатай.

Харин энэ хумхааршаһан ажабайдал, халуун шэрэм дээрэхи шулэн шэнгеэр бусалжа, бишыхан хүнүүд, далай дээрэхи зомгоолдол. шүлэн соохи орооһондол гүйлдэжэ, эрьелдэжэ, үгы боложол байна. Город эрхирэн, хүрхирэн, садаха дэбтэхэгүй амаараа тэдэнэрые хойно хойноһоонь залгижал байха юм.

Зарим геройнуудынь гараа доошонь табинхай, нүгөөдүүлынь гараа үргэн, хүн зоной толгой дээгүүр һарбайжа:

— Зогсогты! Энэшни ажабайдал бэшэл, хиирэлгэ, галзууралга гээшэл... — һэргылэн хэлэнэ хэбэртэй.

Эдэнэр бултадаа — үйлсын хүл хөөрсэгтэй ажабайдалда үлүү хүнүүд, бултадаа эдэнэр хомхой хөбдог зэрлиг хашхараан соо. шулуугаар, шэлээр, түмэрөөр бүтээһэн уйдхарта барагар бодолой игсуу уйтан пленде байжа таарахагүй хүнүүд юм.

Нэгэтэ һүни эдэнэр бултадаа ендэрнүүд дээрэһээ гэнтэ буугаад, хардуулһан хүнүүдэй хүндэ алхамаар гэшхэлэлдэн, гансаардалгынгаа уйдхарые энэ городһоо алад саашань абаашан, һарын туяаржа байдаг, тунгалаг агаартай, абяа шэмээгүй амгалан байдалтай тала худар ошохол. Бүхы наһан соогоо Эхэ оронойнгоо аша туһада оролдоһон хүн — наһа бараһанайнгаа хойно амарха эрхые сохом олоһон байдаг шуу.

* * *

Тротуарнууд дээгүүр, үйлсэнүүдэй бүхы зүг шэг худар хүн зон яаралтайгаар иишэ тиишээ гэшхэлэлдэнэ. Тэдэнэрые шулуун ханын гүнзэгы забһарнууд хүхэн оруулна. Түмэрэй илалта түгэлдэр һүртэ хүнхинөөн, электричествын шанга улилдаан, металлаар шэнэ армаг барилгын, шулуугаар шэхэ ханануудые бодхоолгын хүдэлмэринүүдэй нэрьемэ абяан — эдэ бүгэдэ, океан дээрэхи һалхи шуурганай шубуудай хашхаралдаа дүлиирүүлдэг шэнги, хүн зоной абяануудые залгина.

Хүнүүдэй шарайнууд хүдэлсэгүй амгаланууд — магад тэдэнэй хэнииньшье ажабайдалай богоол. арьяатан томо городой хүнэһэн болоһондоо гашуудданагүй ёһотой. Бэеэ мэдэрһэн уйдхарта бодолдоо тэдэнэр өөһэдынгөө хуби заяанай эзэдбди гэжэ тоолодог — тэдэнэй нюдэд заримдаа бэеэ даанхай байдалаа мэдэрһэнээр ялалзана. теэд энэнь мэхэтэйгээр енеэбхилэн, бүхы хүнүүдтэ асари томо аад. уйтан ганса түрмэ бодхоожо байһан, харагдадаггүй шулуушанай гартахи хирпиисын, модошо дарханай гартахи һүхын, түмэршэ дарханай гартахи балтын бэеэ даанхай байдалдал адлибди гээд тэдэнэр ойлгоногүй хэбэртэй. Эрэлхэг хүнүүд олон, теэд тэдэнэй нюур бүхэн дээрэ тон түрүүндэ ирзагар шүдэнүүдынь харахаш. Дотор бодолой эрхэ сүлөө, ухаан сэдьхэлэй эрхэ сүлөө — эдэ хүнүүдэй нюдэндэ толотоногүй. Эрхэ сүлөөгэй энэ эршэмтэ хүсэниинь бүри мохожо үрдеэгүй хүтагын хүйтэн ялалзаае һануулна. Энэ болбол Шара Эрлигэй — Алтанай — гартахи һохор молхи зэбсэгүүдэй эрхэ сүлөө мүн.

Би иимэ аюумшагта муухай городые эгээл түрүүн хараабди. хэзээдэшье хүнүүд иимэ дорой багаар, иимэ ехэтэ богоолшологдонгёор намда урдань үзэгдөөгүй байгаа. Мүн тэрэ зууралаа хэнтэг хомхой дээрэһээ зүнтэглэшэһэн аад, адаһан мэтэ зэрлигээр эрхирэн, үураг тархи болон нервэнүүдые хомхойрон залгижа байдаг энэ хоблог арьяатанай хомхой муухай хото соо байһан аад. гашуудалтай енеэдэтэйгээр сэдьхэлээ хананги иимэ хүнүүдтэй би хаанашье ушараагүй байнаб...

* * *

Сүл хооһон океан тээһээ һүниин саг дүтэлэн ерэжэ, дабһатай. һэрюун амяараа город тээшэ амилна. Хүйтэн галнууд мянган годлинуудаар тэрээнэй хүйтэн бэедэ шаагдана — һүниин саг харанхы хара субануудаараа аягүй муухай гэрнүүдынь, ой гутама уйтан үйлсэнүүдынь, үгытэй хооһон байдалайнь хирэтэ муухай, һангирхай натархайнуудые хушаһан шэнгеэр нэмэрин ябана. Тэрээнэй урдаһаа хомхой зэрлиг хиирээнэй орилоон зэдэлжэ, һүниин дуугай байдалые эбдэнэ, — тиибэшье һүниин саг богоолшологдоһон галай һэнгэргүй ялалзаае аалиханаар унтаргаан, зөөлэхэн гараараа городой эдеэрэтэ яра шархануудые бүтүүлһээр ябажал байна.

Тиибэшье, үйлсэнүүдэй армагууд соо орожо ерэхэдээ, өөрынгөө һэрюухэн амисхаалаар городой хорото уни ууралые тараажа тэрэ шаданагүй. Тиин һүниин саг наранда халаһан ханын шулуу шүргөөн, гэрэй оройн жэбэтэй түмэр дээгүүр, үйлсын шабар соогуур мүлхижэ ,хорото тооһо бэедээ шэнгээн, үнэр танарынь залгижа, һүүл дээрэ жэгүүрээ дэлгэн хүсөө барагдан, гэрэй орой дээгүүр, үйлсын канава соогуур хүдэлхөө болин хэбтэшэнэ. Тэрээнһээ гансал харанхынь үлэнхэй, — харин һэрюухэн сэбэр амисхаалынь шулуунда. түмэртэ, модондо, хүн зоной хара уушханда шэнгэн үгы болошонхой. Тэрээнэй дуугай байдалыньшье мүнөө үгы, ирагуу поэзиньшье үгы...

Бүхы город бүгшэм халуунда нойрсон, асари томо амитан мэтээр гэмэрэн хүрхирнэ. Энэ амитан үдэр соогоо элдэб янзын эдеэ дан ехээр эдиһэн, залгиһан аад. бэень халуу бусалан, досоонь аягүй болоно, харада даруулна. муухай зүүдэнүүдые зүүдэлнэ.

Галнууд — рекламын барлагууд тухируулжа байһан ахир муу албаяа хэжэ дүүргээд, залд гэһээр унтарна. Гэрнүүд шулуун хото уруугаа хүнүүдые хойно хойноһоонь хүхэн оруулна.

Үндэр бэетэй, бүхэтэршэг, туранхай хүн үйлсын булан дээрэ зогсожо, толгойгоо аалихан эрьелдүүлэн, соггүй уйдхарта нюдөөрөө зүүн, баруун тээшээ харана. Хайшаа ошолтойб? Бүхы үйлсэ аб адлинууд, бүхы гэрнүүд бог унаһан будэхи сонхонуудаараа баһал аб адли амигүй, алмайгаар урда урдаһаа харалсан байнад...

Ами бүтөөмэ уйдхар гуниглал бүлеэн гараараа хоолой бахалуурдана. Энэ хараалта муухай, гашуудалта городой үдэрэйнь уурал гэрнүүдэйнь орой дээгүүр һэмжэн үүлэн мэтэ хүдэлэнгүй байна. Энэ үүлэ нэбтэлэн, огторгойн хүртэшэгүй үндэр орьёлдо амгалан одо мүшэд бүдэхеэр аниб-ониб гэлдэнэ.

Мүнөөхи хүн шляпаа абаад, тархяа үргэн өөдөө харана. Энэ городой үндэр гэрнүүд огторгойе бэшэ нютагайхида орходоо газарһаань бүри холодуулан түлхижэрхинхэй. Мүшэдынь — жэжэхэнүүд, гансаардангинууд...

Нэгэ тээ зэд хоолойн сошордуу абяан гараба. Үнөөхи хүнэй хүлнүүд жэгтэйгээр татагад гэжэ, тэрэ хүн тархяа ганзагалан, гараа хүдэлгэн удаахан алхалжа, үйлсэнүүдэй нэгэн худар ороно. Орой болонхой. үйлсэнүүд улам улам хон-жэн болоно. Ганса нэгэн бишыхан хүнүүд аляаһанууд шэнги харанхы худар орон үгы болоно. Булангууд багаар гартаа шиидам баринхай, боро шляпатай полицейскэнүүд хүдэлэнгүй зогсонод. Тэдэнэр залхуугаар үргөө хүдэлгэн, тамхи жажалнад.

Үнөөхи хүн тэдэнэрэй хажуугаар, телеграфна столбнуудай хажуугаар, гэрэй ханаһаа зэнхылдэһэн олон тоото хара үүдэнүүдэй— нойрмогоор тэбхэр амануудаа ангайлдаһан хара үүдэнүүдэй ойгуур ябажа үнгэрнэ. Нэгэ тээ холо трамвайн вагон нэрьенэ, улина. Һүниин саг үйлсэнүүдэй гүнзэгы тэбхэр хаалтанууд соо амяа бүтэн үхэн унаба хэбэртэй.

Мүнөөхи хүн хүлөө нэгэ жэгдээр татан гэшхэлжэл ябана, бүхэтэр ута бэень найгана. Тэрэнэй бэе түхэлдэнь ямар нэгэн бодолгодо хатанги, шарайшаланги шэнгишье һаа, шиидхэхы шэнжэ үзэгдэнэ...

Тэрэ хүн хулгайшан гэжэ намда һанагдана.

Городой хара армаг соо өөрыгөө амидыб гэжэ мэдэжэ ябаһан хүниие харахада аятай.

Сэлеэтэй сонхонууд хүнэй хүлһэнэй нялуун үнэрөөр амилна.

Уйдхарта бүгшэм харанхы соогуур ойлгогдошогүй, үүгэнэнги абяанууд нойрмогоор дуулдана...

Шара Эрлигэй барагар хара город нойрмоглон дэмыржэ байгаа һэн.

1906.

Багшанарай республиканска конференци угтуулан

«ХҮН БОЛОХО БАГАҺАА...»

...ааэр Хэжэнгэдэ ээлжээтэ «онсо ушарал» боло...лика соогоо яһала суутай, хүмүүжүүлгынгээ ...ш шанарай талаар бараг гэжэ тоотой. Хоца...ай нэрэмжэтэ Хэжэнгын дунда һургуулиин ...ссуудай хоёр-гурбан һурагшад хоорондоо ...шалдаа үүсхэбэ. Һургуулиингаа шэнэ жэлэй ...рэ нюдаргын шалаа гаргаһаниинь багадаад, ...ай столовын хажууда, аха заха зоной нюдэн ...тар ехэ шэмээ шууяа татажа, хамар аманһаа ...уһа адхаруулаа. Сагаан һахалтай үбгэдэй тар...н байжа, саг байнал гэжэ энэ ушарые зүбшэн ...ураг суугайнь аяар холуур тараха һамбаанда ...н 9-нэй үдэр үнөөхи хэдэн хүбүүд үһоогоо ...жэ үшөө нэгэ «тулалдаа» хэбэ... Сэхынь хэ...л наадан, наншалдаан болоо юм ааб даа гээд ...е анхарангүй үнгэргэхөөршье һэн, зүгөөр ...лдаанууд үшөөшье ехэ уршагтай ябадалай ...г шуу. Тиимэһээнь лэ зорюута тэрээн дээрэ ...алдөөгөө эхилхэ гэжэ шиидээбди.

...л энэ бүгэдын шалтагаание шадаал һаа гүн...арүүлхэ, тиин саашадаа иимэрхүү «онсо уша...а, саг соонь һэргылэн болюулха тухай, энэ бү...ө хэнэй харюусалгатай байһан тухай хөөрэл... ашатай, үрэтэй байха бэшэ гү?

...хэдэн түрэлхидтэй хөөрэлдэхэдэ, юрэдөөл, ...анинь һургуули һудар руунь бэдэрээ һаа, ...а, үглөөгүүр гараһан үхибүүднай үдэшэлэн ...а, тэндээ юугээ хэдэг юм, — бү мэдэе гээд му...а. Харин тиихэдэ зарим багшанар хэлэхэдээ, ...гын гол ашаан, гол хуби имагтал түрэлхидэй ...рэ буухэ ёһотой гэжэ батална. Һургуулида ... соо байгаад лэ, үлэгшэ бүхы сагаа үхибүүд ...эргэнэ бшуу гэнэ. Теэд эдэнэй хэниинь зүб бэ? ...хэдэ, иимэрхүү—хэниинь зүб бэ, хэниинь бу...инь бага, хэниинь ехэ харюусалгатайб гэһэн ...адаг болоһоор үнинэй. Түбэй газетэнүүдшье ...аар һанамжаяа хирэ-хирэ болоод лэ ниитэл... Теэд бүлэшье, һургуулишье, олониитэшье ...жэ, хүсэеэ эблүүлжэ, энэ хүмүүжүүлгын асуудалые зүбөөр, дары түргэн шиидхэхэ ёһотой гэһэн юрэнхы дээрээ зүб тобшололһоо бэшэ онсо ондоо тобшолол хэгдээгүй байһаар. Теэдшье хэгдэхэнь бэрхэтэй бшуу, юуб гэхэдэ, хажууһаа хамаарха шалтагаанууд эндэ угаа олон. Харин, манай һанахада, Хэжэнгэдэ болоһон онсо ушарай уг унгиие бэдэрхээ һанабал, гэмтэй, үлүү ехэ харюусалгатай хүнүүдые тодоруулха гэбэл, нэн түрүүн түрэлхидтэнь хандаха ушартай болонобди. Үнэхөөрөөшье, һургуулиһаа урда тээхи долоон жэл соо хүүгэдээ гансал түрэлхидынь хүмүүжүүлнэ бшуу. Хүдөө нютагуудта ясли-саадуудай хоморые, тиимэһээ үхибүүдэй гол түлэб түрэлхидэйнгөө гар дээрэ ябажа, «хүлөө дүроөдэ» хүргэдэгые, «гараа ганзагада» гаргадагые харааһаа алдажа яашье болохогүй ха юм. Буряад араднай: «Хүн болохо багаһаа, хүлэг болохо унагаһаа», — гэжэ сэсэн мэргэнээр дэмы хэлээгүй ааб даа. Хэды тиимэшье һаань, хүдөөгэй үхибүүдэй эхэ, эсэгэнэр үглөөнэй наранаар гараад, үдэшын бүрэнхы болотор ажалда ябана, тиихэдэнь хүүгэд хүгшэн төөдэйнгөө «хайраар», «заабаряар» лэ байха баатай болоно бшуу. Тиихэ үедэнь тон зүб, ёһотой, ямар нэгэн гуримтай хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин хэгдэһэн тухай үгэшье гараһанай үлүү ааб даа. Үнгэржэ ерэхэдээ, тиимэ «төөдэйн хүмүүжэлтэй» үхибүүд лама, бурхан тухай мэдэсэ, ойлгосоёо «дээшэлүүлээд лэ һаладаг» шуу. Энээние нюуһанайшье үлүү. Тээ ехэшэгүүд болоод, ухаа нэмээд, һургуулида ябадаг болоод орхиходоо, хүүгэд тойрожо байгша бүхы юумэеэ тэрэ тоодо аха зоной зан абариие, эхэ, эсэгынгээ ябадал, ажаһуудал, байдал адаглажа, тэрээнһээ жэшээ абажа, бүхы хараа бодолоо тогтонижоруулжа эхилнэ бшуу. Эндэл эхэ, эсэгын анхарал, тэдэнэй хүмүүжүүлхы оролдолго, өөһэдынь жэшээ хэлэшэгүй ехэ үүргэтэй гээшэ. Һургуулида ошоһон үхибүүн бүхэнэй нюдэнэй урда нэн түрүүн лэ гэртэхи байдалынь, түрэлхидэйнь жэшээ харагдаад лэ, нүлөөлөөд лэ байха. «Бүлэ гээшэ хүнэй ниитэ замаа эхилдэг шухалын шухала шата»,— гэжэ суута совет багша А. С. Макаренко бэшээ һэн. Эдэ үгэнүүд гүн удхатай. Нэгэ жэшээ дурдая. Сэлэнгын аймагай Жаргалантын дунда һургуулиин оройдоол нэгэдэхи классай һурагша Алеша Арюкин гэдэг журам эбдэхэһээ гадна, бэлин шэбшэг хэлэдэг, һургуулиин парта, стол эмдэдэг байба. Оройдоол долоотой хүбүүхэн аад, хаанаһаа иимэ байба гээшэб? Шалтагааниинь холуур бэдэрһэнэй хэрэггүй. Тэрэнэй эхэ Зоя Арюкина гэгшэ мүртэй ажал хэхэгүйһөө гадна, архидаад лэ, үшөө һалихай ябадал гаргажа байдаг. Үнгэржэ ерэхэдээ, өөртөө адлишуултай хамтараад, гэмтэ ябадал хээ. Үлгыһөө шахуу хараал, шэрээл, бэлин шэбшэгтэ дадаһан иимэ Алеша мэтын үхибүүдые хүмүүжүүлхэ, ёһотой совет хүн, коммунизм байгуулагша болгохо гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ. Эндэ эхынь гү, али бүлынь гэмтэй байһан ушар арсашагүй. Яруунын аймагай Мужыха тосхондо ажаһуудаг Анна Куликовагай гурбан үхибүүд Эгэтын дунда һургуулиин эхин классуудта һурадаг. Энэ эхэнэр тэрэл Зоя Арюкина шэнги, эхэ байһан уялгаяа баһал мартанхай. Гурбан хүүгэдынь хожомоо хэд болохо гээшэб? Баһал тэрэ Хэжэнгын дунда һургуулиин һурагшад шэнги наншалдаа үүсхэгшэд боложо магад. Тиимэ хадань, эртэнһээ иимэшүүлэй али бүхы хүмүүжүүлгые эхилхэ тон шухала болохо байһаниинь ойлгосотой. Зүгөөр бүхы түрэлхид — эхэ, эсэгэнь иимэ жэшээ харуулдаг гэжэ яашье хэлэжэ болохогүй ааб даа. Диилэнхи ушарта түрэлхид архи тамхи уугаашье һаа, хүүгэдтээ харагдахагүй, муу жэшээ харуулхагүй гэжэ оролдодог; тэрэшэлэн сүлөө сагаа хүүгэдээрээ үнгэргэдэг, ажал юумэндэ дадхааха, һайн жэшээ харуулха гэжэ али тухай хүсэдэг бэ! Һүүлэй үедэ олонхи түрэлхид хоёр амаралтын үдэртэй болоо, тиигэжэ үхибүүдээ хүмүүжүүлхэ, тэдэнээрээ сэбэр агаарта ябаха, санаар наадаха, ой соогуур зайха гэхэ мэтэһээ эхилээд, хэды ехэ арга боломжотой болоо гээшэб! Зүгөөр ехэнхи түрэлхид зүбөөр хүүгэдээ хүмүүжүүлхэ дүршэлгүйдэнэбди, багшалхы гэхэ гү, али номнохы нүлөө үзүүлхэ шадабаригүйдэнэбди гэлсэдэг. Энэншье ойлгосотой. Гэхэтэй хамта, энэнь хүүгэдэй коммунис хүмүүжэлэй үшөө нэгэ шухала зүйл гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тиимэһээл ороной элон һургуулинуудта түрэлхидэй бүгэдэ ниитын һуралсал эмхидхэгдэнэ. Хүүгэдые бүлэ доторoo хүмүүжүүлгын асуудал дээрэ тогтоол хадаа, энэ асуудал огто дайрангүй гарамаар бэшэ. Манайшье республикада тиимэ, түрэлхидэй бүгэдэ ниитын һургуули Ивалгын дунда һургуулиин дэргэдэ байгуулагдаа. Энэ һургуулиие дүй дүршэл ехэтэй багша И. П. Эренпрайс гэгшэ хүтэлбэрилнэ. Хэшээлэй үедэ лекцинүүд уншагдана, хүмүүжүүлхы тодорхой заабаринууд ойлгуулагдана, һурагшадай гэрэйнгээ даабари дүүргэлгэдэ түрэлхидэй дүүргэхэ үүргэ тушаа зүбшэлнүүд үгтэнэ. Манай һанахада, хүүгэдэй хүмүүжэлдэ иимэ һуралсалай тон ехэ туһатай байхань дамжаггүй.

...Ерээдүйн үетэниие коммунис үзэл сурталтайгаар, ёһотой совет хүнүүд болгон хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ гансал түрэлхид харюусалгатай гэжэ баталан хэлэхээе һанана бэшэбди. Үгы, эндэ һургуулииншье, олониитыншье үүргэ хэмнэшэгүй ехэ. Тэрэшэлэн абаһаар хараада абтадаггүй баримтануудай нүлөөешье анхарангүй үнгэржэ болохогүйнь ойлгосотой. Иигэхэдээ хари гүрэнэй элдэб кинофильмүүд (жэшээлхэдэ, «Уэтсайдта болоһон ушар», «Долоон хүйхэршүүл», элдэб «Фантомасууд» болон бусад) һалихай ябадалтай, хүнгэн зантай энэ тэрэ хүнүүд болон бусад олон зүйлнүүд тухай хэлэнэбди. Юуб гэхэдэ, тэрэ Хэжэнгэдэ болоһон «онсо ушаралые» үүсхэгшэд нютагтаа хүндэтэй, нэрэ солотой зоной үхибүүд шуу. Нэгэнэйнь— Аюшеевэй эсэгэ — Жигжид Ванданович үнинэй коммунист, хүтэлбэрилхы тушаалда олон жэл ябаһан хүн. Эхэнь мүн лэ коммунист, тэрэл Хэжэнгын дунда һургуулиин эхин классуудай һуралсалай таһагые даагша Екатерина Ивановна Гергенова юм. Эдэниие хүүгэдтээ муу жэшээ харуулдаг байгаа гэжэ гэмнэхэ дэмы. Тиимэһээл энэ «онсо ушарайшье», бусадшье иимэрхүү үйлэ хэрэгүүдэй шалтагаан элирүүлхэ, тодоруулха бэлэн бэшэ, орёо хэрэг шуу. Болохоёо байгаа багшанарай конференци дээрэ ерээдүйн хүниие хүмүүжүүлгын шухалын шухала эдэ бүгэдэ асуудалнуудаар сэхэшье, аша үрэтэйшье, һонирхолтойшье, хөөрэлдөөн болохо, энэ хөөрэлдөөниинь шэнэ үетэниие хүмүүжүүлгэдэ ехэ нүлөөтэй байха бэзэ гэжэ этигэе.

А. ЖАМБАЛДОРЖИЕВ.

ООН-ой Аюулгүйн Соведтэ

НЬЮ-ЙОРК, ТАСС-ай корреспондентнүүд С. Лосев, А. Порошин иигэжэ дамжуулба:

Иорданида эсэргүү Израилиин зэбсэгтэ түримхэй ябуулга тухай асуудалые Иорданиһаа ООН-ой дэргэдэ байдаг саг үргэлжын түлөөлэгшын гүйлтаар зарлагдаһан ООН-ой Аюулгүйн Совет мартын 21-нэй үдэшынгөө заседани дээрэ зүбшэн хэлэжэ үргэлжэлөө.

Алжирай, Франциин, Пакистанай, Советскэ Союзай, Ирагай, Венгриин, Мароккын, Эфиопиин ба Сириин түлөөлэгшэд Израилиин эзэрхэг түримхэй шэнэ аашые эрид буруушаагаад, Аюулгүйн Соведэй 1967 оной ноябриин 22-ой резолюциие заатагүй дүүргэлтэ болгохо эрилтэ хээ. Израилиин зүгһөө июль һарада харата муухай эзэрхэг ябуулга хэхэдэнь эзэмдэгдэһэн Иорданиин, ОАР-ай, Сириин газарнууд дээрэһээ Израилиин сэрэгүүдые гаргаха гэжэ энэ резолюци соо хараалагдаһан юм.

США-гай түлөөлэгшэ Голдберг үгэ хэлэхэдээ, Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалай шахардуу шанга болоһоной түлөө зэмэтэйшүүл тушаа дурдангүй гараа.

Иорданиин сэрэгэй командованиин мэдээсэл

АММАН. (ТАСС). Мартын 21-нэй үдэр болоһон дайнай ябуулгануудай дүн тухай Иорданиин сэрэгэй командованиин коммюнике эндэ һүниин тэн багта тунхаглагдаа. Мартын 21-дэ, нютагай сагаар 20 час 30 минутада Израилиин сэрэгүүд Иорданиин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй үсэд шанга эсэргүүсэлтэтэй дайралдаад, Иордан мүрэнэй баруун эрье худар сухарял гээд коммюнике соо хэлэгдэнэ. Энэ үдэр 15 часай турша соо шанга тулалдаан болоо.

Израилиин талаһаа 200 хүн алуулаа, олон хүн шархатаа. Иорданиин талаһаа 200 хүн алуулһан, 65 хүн шархатаһан байна.

Хитадта боложо байһан үйлэ хэрэгүүд тухай

Пекинэй үйлсэнүүдтэ хунвэйбинүүд дахяад гараа. Плакатанууд, дацзы бао хуудаһанууд гэр, хашаагай ханануудта олоор няагдана. Тэндэнь Мао Цзэ-дуниие магтахатаяа хамта, газаашалан хашагдажа байһан партийна, гүрэнэй ажал ябуулагшадта, интеллигенциин ондоо һанал бодолтой түлөөлэгшэдтэ заналтанууд хэгдэнэ. Хитадай олон провинци дотор Мао Цзэ-дунай бүлэгэй өөрынгөө хиналта тогтоожо шададаггүй байһаниинь эдэ хуудаһанууд дээрэһээ харагдана.

Шанхайда мартын 20-до болоһон митинг дээрэ КПК-гай Шанхайн горкомой нэгэдэхи секретарь Чэн Писянь асарагдаа. «Соёлой хубисхалай» һаял эхилхэ үеэр тушаалһаа гаргагдаһан байгаа. Харин мүнөө тэрэниие митинг дээрэ олон зоной хараһаар байтар доромжолоо. Энээн тухай «Вэньхуэй бао» газетэ мэдээсэнэ. Гэбэшье Чэн Пи-сянь «өөрынгөө һанал бодолые баримталһан зангаараа», мүн «олон маргагшад тэрэнэй тала барина» гээд Шанхайн «Цзефан жибао» газетэ мэдэрнэ.

Мао Цзэ-дунай бүлэгтэ дурагүйлхэдэг литература ба искусствын ажал ябуулагшадые хашалга хэһээлгэ бүхы Хитад дотор улам шангадажа байнхай. Хитадай уран зураашадай холбооной түрүүлэгшын орлогшо Е Цзянь-юй гэгшын баригдажа, тушаагдаһан тухай Пекинэй хунвэйбинүүд соносхоо.

(ТАСС).

...К агентствын ...мэдээсэл

... (ТАСС). Япон далай... Арадай-Демократическа ...шмаатай уһан соо ба...хан тагнуулай «Пуэб...» тагнуулай судный ...үү Холбоото Штадуу...аль ябуулагшадта, се...түлөөлэгшэдэй палатын ...штадуудай губерна...нгөө гэр бүлынхид, ...ханарта бэшэгүүдые ...бло» судный баригда... Холбоото Штадуудай ... харюу үгэхэ, эдэ... бусаахын тула үнэн ...олго гаргаха тухай ...бэ. Энээн тухай Ко... телеграфна агент... 22-то эндэ тараһан ...эгдэнэ.

УРДА ВЬЕТНАМ. Сүлөөлэлгын армиин зенитчигүүд американ самолёдуудые буудажа байна. ВИА—ТАСС-ай фото.

Амаралтын үдэрэй хуудаhан

СҮЛӨӨ САГААР ЭЛБЭГ БОЛООД БАЙХАДА

РЕПОРТАЖ

СЭМБЭШЭД БАhАЛ ТҮРҮҮЛЭНХЭ...

Совет арадай байдалые бүри баян дэлгэр, болбосон hайхан болгохо асуудалда Коммунис парти, Советскэ правительствамнай анханhаа хойшо асари ехэ анхарал хандуулдаг, оролдолго гаргадаг байhаниинь элитэ. КПСС-эй гайхамшаг Программа соо: «Хүнүүдэй сүлөө сагынь олониитын ажал ябуулга, соёлой харилсаанда, ухаан бодолой ба бэе махабадай хүгжэлтэдэ, эрдэм болон техникын, уран hайханай зохёон байгуулхы хэрэгтэ улам ехээр зорюулагдаха. Физкультура ба спорт хүнүүдэй үдэр бүриин ажаhуудалай зайлашагүй хубинь болохо» гэhэн эдэ үгэнүүдэй бодото дээрэ бэелжэ байhые харанабди.

Неделидээ хоёр үдэр амардаг болоод байhамнайшье коммунизм тээшэ улам түргөөр, илалта амжалтатайгаар дабшажа ябаhанай гэршэ мүн. Гэхэтэй хамта сүлөө сагаа хэр зүбөөр, обществодоо, өөhэдтөөшье хэр ашатай туhатайгаар хэрэглэнэбибди гэhэн асуудал гаража ерэнэ. Энэ асуудал бидэнэй республикын түрүү предприятинуудай нэгэн, коммунис ажалай коллективэй нэрэ зэргэдэ хүртэhэн Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикада түбхын түрүүн абаашаба.

Тус предприяти баhал бултанhаа түрүүлжэ, ажалай табан, амаралтын хоёр үдэртэй неделидэ ороhон байна.

— Шэнэ юумэ эхилхэдэ хүшэрхэн байдаг ааб даа. Тиигэбэшье ажалаймнай бүтээсэ улам дээшэлhэн, үйлэдбэриимнай эршэ зааханшье hулараагүй. Гаргадаг продукциимнай шанар hайн зандаа,— гэжэ ахамад экономист М. Г. Семенникова хөөрэнэ.

Мүнөө хүдэлмэришэдэй дунда ябуулагдадаг ниитэ-политическэ, соёл болбосоролой хүдэлмэри бүри үргэдхэгдэхэ ёhотой гэжэ предприятиин элдэб зиндаатан хүтэлбэрилэгшэ бүхэн hайн мэдэнэ.

Фабзавкомой түрүүлэгшын таhагта ороходомнай, түрүүлэгшэ И. А. Тропников, соёлой байшангай директор А. Ю. Заславский, соёлой талаар харюусалгатай В. И. Цветкова гэгшэд удаадахи амаралтын үдэрнүүдые яажа үнгэргэхэ тухай зүбшэлэн, түсэблэжэ hууба. Хөөрэлдэхыень шагнахада, байгша оной апрельhээ сентябрь хүрэтэр Дээдэ-Онгостой, Сурхайта нуур, Байгалай эрье г. м. газарнуудта ошожо амархын тула гаргашалагдаха мүнгэеэ тоолоhоор байтарнь, 6 мянга 700 түхэриг болобо. Амарhан үдэр бүхэндэ, эгээл багаар абабал, 50—60 хүн аглаг дайдын туңгалаг агаарта гарана. Тэндээ спорт, hорёо мүрысөө, элдэб наада эмхидхэхын хажуугаар янза бүриин темэтэй hонин хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг. Жэшээнь, мартын 19-нэй үдэр «Манай республика доторхи туризмын хүгжэлтэ, тэрэнэй аша туhа» гэhэн асуудалаар турбазын инструктор хөөрэлдөө хээ.

Дүүрэн зонтой автобусой фабрикын хашаада туласа ерээд тогтоходонь, согтой дуун, элиг энеэдэн, шог зугаа дуулдана. Эдэнэр Дээдэ-Онгостой ошожо амарhан нэгэ халаанай хүдэлмэришэд байба. Залуушуулшье, наhатайшье хүнүүд олон. Теэд бултадаа адли хүхюутэй, баяртайнууд гэр гэртээ тараба. Энэ үдэрэй амаралта эмхидхэhэн В. И. Цветкова иигэжэ хөөрэнэ:

— Амарагшад барандаа урматай. Нэгэ зариман санаар гараа, нүгөөдүүл шаргааршье hолжороо, сэбэр агаарта ой соогуур юрэ ябагааршье садатараа ябагдаа. Һүүлээрнь баазадаа бусажа, хүлэртэрөө эдеэлээд, хатар наада наяргаа, шатар, домино табяа, үльгэр онтохо, лекци, хөөрэлдөө шагнаабди. Халаан бүхэн иигэжэл сүлөө сагаа үнгэргэдэг.

Энэ асуудалаар хөөрэхэ юумэн, хубаалдаха hонин бүд нэхэгшэ А. И. Грифтэ баhал бии байба.

— Неделидэ хоёр амардаг болоhоор эрдэм болбосоролоо, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлхэ, бэеынгээ элүүрые бэхижүүлхэ, бүлэнэртэеэ хамта сагаа үнгэргэхэ, hони hониин элидхэл, лекци, хөөрэлдөө шагнахада ехэл аятай болоо даа. Нэгэшье шэнэ кинофильм харангүй үнгэргэхэеэ болинхойбди,— гэжэ хабархан хөөрэнэ. 1968 ондо энэ дүшэ гаран түхэригэй газетэ, журнал захинхай.

— Сүлөө сагай элбэг болоходонь, элдэб номуудые гэртээ уншадаг байхын тула өөрын библиотекэ суглуулжа эхилэнхэйб. Мүнөө хоёр зуу гаран ном суглараа,— гэжэ hооhо ээрэгшэ В. М. Видутова хөөрэнэ.

Тус фабрика ехэхэн библиотекэтэй, эндэнь хэдэ мянган том ном бии юм. Уншагшадайнь тоо hүүлэй үедэ нилээд нэмэнхэй. Үнгэрэгшэ хэдэн hарануудай туршада зуу гаран шэнэ уншагшад бии болоо. Уншагшадайнгаа ямар зохёолнуудые илангаяа hонирходог байhыень мэдэхын тула библиотекын совет үе үе тусхай конференци үнгэргэнэ. Мүн «Номой больница» гэдэгые эмхидхэнхэй. Энэнь хахарhан, hандарhан номуудые эдэбхитэдэй туhаламжаар hэльбэдэг, хабтаhалдаг юм.

Хүдэлмэришэдэй соёлой байшангай уран hайханай бүлгэм город, республика соогоо суурхажа эхилэнхэй.

«Хүдэлмэришэн болоhоной», «Совет Армида мордохуулгын», «Хуулиин hаhа гүйсэhэнэй» заншалта үдэшэнүүд эндэ үнгэргэгдэнэ. Энэ хэрэгтэ залуушуул илангаяа эдэбхитэйгээр хабаададаг боложо байна.

Үнгэрэгшэ жэл драмын коллективүүдэй бүхэроссин (Красноярска) харалгын үедэ тус фабрикынхид А. Зак, И. Кузнецов гэгшэдэй «Хоёр үнгэ» гэжэ пьесэ харуулжа, лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэй.

Директорэй таhалга соо хөөрэлдэжэ hуутарнай, репетициин эхилхэ саг болобо.

Согтой хүхюун дуунуудай ханхинахые, сортоотой солгеон хатарай сценэ дээрэ түбэрхые дуулахадаа, хотын ехэ театрай байшан соо hууhан мэтээр hанагдаба.

Наринхан, үндэр бэетэй хоёр басагад нүхэдэйнгөө дундаhаа хүнгэн солбоноороо, уян нугархайгаараа онсо илгарна. Эдэмнай — хатарай кружогто эгээл эдэбхитэйгээр хабаададаг комсомолшууд, ажалай түрүүшүүл Н. Ступицына, С. Белобородова гэгшэд.

Фабрикын спортын зал соо залуушуул, наhажаал хүнүүдшье үдэр бүри дүүрэн байдаг. Волейболистнууд, баскетболистнууд, боксёрнууд... нууд ээлжэлэн hорёо... хабаадана.

Фабрикын хүтэл... ниитэ-политическэ, ... гын хүдэлмэридэ ... гаар хандадаг. өөhэ... тэйгээр хабаададаг б... дэхи «Знани» бүлгэ... тортэй юм. 1967 оно... 329 лекци уншагд... ниие 23600 хүн шаг...

— Шэнэ гуримда ... хойшо лекци шагна... шуул эли бодо ... Тиимэhээ недели б... дае лекциин үдэр бо... хонхойбди. Цех бү... шагнаха өөhэд ... хай таhалгатай. Ти... дэлмэришэд урид... олоороо ерэдэг. Хү... дэйнгөө наhа, эрдэм... hонирходог асуудалы... да абажа, лекцинүү... хэдэг гуримтайбди,— ... ни» бүлгэмэй түрүү... ряадай АССР-эй габ... женер Е. Ф. Горьков...

Харуулхаар, хуба... шье юумэн Улаан-Үд... шэдтэ яhала бии.

Д. БИ...

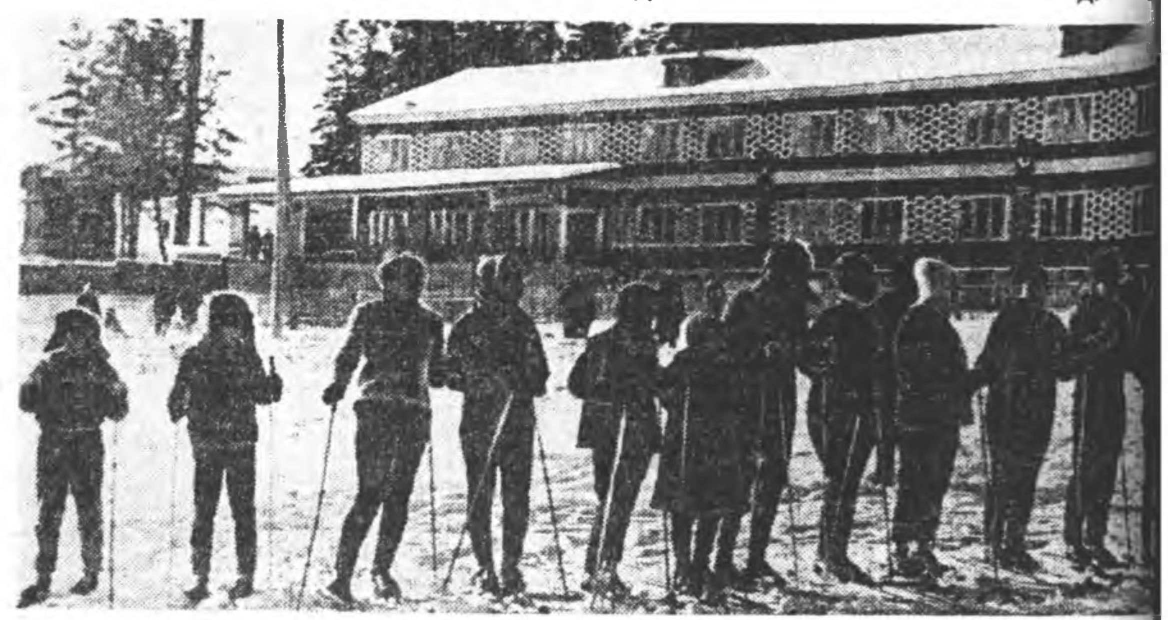

Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикынхид турбазада амаржа байна. Э. ЛАПИНА...

ГЕРМАН ЛОПАТИН— К. МАРКСЫН ОРОД ХАНИ

Горькийн городтохи урдын байшан соо В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ библиотекэ байдаг. Олдохонь шухаг олон номуудай дунда Карл Марксын «Капиталай» анха түрүүн ород хэлэн дээрэ гараhан ном эндэ бии юм.

Тушаан болоhон ушар гү, теэд яаба хээбэшье, областной библиотекын энэ байшан «Капиталые» түрүүлжэ хэблэн гаргалгатай сэхэ холбоотой. Байшанда hаяхан табигдаhан дурасхаалай самбар тэрэниие гэршэлнэ: «I-дэхи Интернационалай Генеральна соведэй гэшүүн, К. Марксын, Энгельсын хани, «Капиталые» түрүүлэн оршуулагша Герман Александрович Лопатин эндэ (1845 ондо) түрэhэн байна».

Лопатин 1866 ондо Петербургын университет дүүргээд, жэл үнгэрhэн хойно диссертаци амжалтатай барижа гараhан. Үшөө студент байхадаа революционно үзэл бодолтой студентнүүдтэй танилсаа. Университедэй кафедрада хүдэлхэ тухай дурадхалhаа арсаад, революционно тэмсэлдэ өөрыгөө зорюулhан юм. Лопатинай хүтэлбэреэр нэгэдэhэн залуушуул оронoй экономико, арадай ажабайдал шэнжэлдэг, Марксын ба Энгельсын зохёолнуудтай, тэрэ тоодо «Капиталай» немец хэлэн дээрэ хэблэгдэhэн түрүүшын номтой танилсадаг байhан. «Капиталые» ород хэлэн дээрэ хэблэн гаргаха бодол кружогойхидой дунда гараhан. Гайхамшагта зохёолые Лопатин оршуулжа ороhон байгаа.

Хилын саана гаража ошохо баатай болоhон Лопатин Лондон орожо, 1870 ондо Маркстай танилсаад, тэрээнтэй хани харилсаа тогтоогоо. «Миниин дуратайгаар хандадаг, хүндэлдэг иимэ хүн үсөөн» гээд Маркс Лопатин тухай хожомынь бэшэhэн юм. «Капиталые» ород хэлэн дээрэ оршуулхадань Лопатинда Маркс туhалhан, тэрэнэй hанамжа дурадхалаар Герман Александрович I-дэхи Интернационалай Генеральна соведэй гэшүүнээр hунгагдаhан байгаа бшуу.

«Капиталай» нэгэдэхи томой гурбанай хоёр хуби тухайе ород хэлэн дээрэ оршуулаад байтараа, Лопатин Лондонhоо гэнтэ мордоод, хүдэлмэринь таhалдаhан юм. Ородой ехэ революционер-демократ Н. Г. Чернышевскиин Сибириин сүлэлгэhөө зугадалга эмхидхэхын тула Лопатин Россидаа бусаа гэжэ Маркс удангүй мэдээ. Чернышевскиин зугадалгые эмхидхэжэ шадаагүй. 1871 оной эхеэр Лопатин Эрхүүдэ баригдажа хаагдаhан байгаа. Тэрэ сүлэлгэhөө 1873 ондол зугадажа шадаhан байха. «Капиталые» ород хэлэн дээрэ Г. А. Лопатинай оршуулжа эхилhыень тэрэнэй хани Н. Ф. Даниэльсон түгэсхэhэн гэдэг.

1887 ондо Герман Александрович саазалан алагдахаар шиидхэгдэhэн, зүгөөр тэрэнь болзоргүй каторгаар hэлгэгдэhэн юм. Гэхэ зуура каторгын орондо Шлиссельбургска хэрэмдэхи нэгэ нэгээрээ hуудаг камерада 1905 оной эсэс хүрэтэр хаагдаhан. Лопатин түрмэhөө хүндөөр үбшэлэнхэй гараад, 1918 оной эсэстэ наhа бараhан байна.

Марксын «Капиталда» зорюулагдаhан выставкэ областной библиотекэ соо нээгдээ. Ород революционер Герман Лопатинтай Карл Марксын хани барисаатай, холбоотой байhыень энэ выставкэ харуулна.

В. МАЛЮГИН.

ПУШКИНАЙ ХҮБҮҮН СҮЛӨӨЛЭГШЭДЭЙ ЗЭРГЭДЭ

Агуу ехэ Пушкинай ехэ хүбүүн —Александр Александрович сүлөөлэлгын тэмсэлдэ хүндэтэ hуури эзэлhэн байгаа гэжэ болгарнууд hайн мэдэдэг. Ород-туркын дайнай эхилхэ үедэ полковник зэргэтэй, Нарвын 13-дахи гусарска полкые командалдаг байhан. 1877 оной июниин 5-да тэрэнэй эскадронууд румын княжествын хилые алхан гараад, hарын эсэс багта Дунай хүрөө hэн ха. Мүрэнэй эрьедэ ошоод байхадаа, полковник Пушкин дуугаа шангадхан, иигэжэ хэлэhэн юм гэлсэдэг:

— Гусарнууд! Харыт, урдамнай Болгари — славянуудай нангин газар нэмжын байна! Тэндэ манай аха дүүнэр, эгэшэ дүүнэр хэсоржо байна! Манhаа туhаламжа хүлеэнэл!

1877 оной октябриин 6-да гусарнууд түрүүшын байлдаанда ороhон юм. Гэнтэ добтолжо, Турну-Дере, Ново-Село тосхонуудhаа дайсаниие түрижэ гаргаа. Мүн лэ тэрэ үдэр Турога тосхон шадар болоhон байлдаануудта нарбынхид шалгаржа, туругуудай ехэ отряд тэндэ hамна зада сохигдоhон, олон хүн плендэ абтаhан байгаа.

Болгариие сүлөөлхын түлөө байлдаануудай үедэ полковник Пушкин шархатаhан, оборготоhон гэхэ. Армида 50 жэл алба хээд, 1891 ондо генерал-лейтенант зэргэтэйгээр сэрэгэй албанhаа сүлөөрhэн намтартай. Ородой бүхы шахуу, хариин олон орденуудай кавалер байhан. Зүгөөр Болгариие сүлөөлхын түлөө байлдаануудта хабаадахадаа абиhан алтан зэбсээ юунhээшье үлүүдэ бододог, тэрээгээрээ ехээр омогорходог байгаа.

Д. БОЧАРОВ,
ТАСС-ай корреспондент.
Софи.

ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ ЭКСПЕДИЦИ

Англиин зургаан эхэнэр Антарктида худар экспедицеэр аяншалха hанаатай: энэнь имагтал эхэнэрнүүдhээ бүридэhэн түрүүшын экспедици болоно. Экспедициие Шотландиин Кингусси гэжэ городой 30 наhатай багша Молли Портер толгойлно.

Энэ оной ноябрь соо, Антарктидада зун болоод байха үедэ, аяншалхаар хараалагданхай. Тэрэндэ хабаадагшад Южная, Георгия гэжэ арал дээрэ буугаад, 2 мянга гаран метр үндэр «Гурбан аха дүүнэр» гэжэ хадын оройдо гараха hэдэлгэ хэхэ. Урда тээнь энэ хада дээрэ хэншье гаража үзөөгүй юм. XX зуун жэлэй эхиндэ Антарктидые шэнжэлhэн Англиин мэдээжэ аяншан Шеклтоной маршрудаар ябахые тус экспедици хүсэнэ гээд Портер мэдүүлээ. Шеклтон Урда полюсто шаргаар хүрэжэ ошохые hэдэhэн аад, урагшагүйдэhэн юм.

Эдэ зургаан эхэнэр хадаа хангилые махадаг тула даа, энэ талаар яhала дуршалтай болонхой. Зүгөөр эдэнэрэй замда тохёолдохо ехэ бэрхэшээл гэхэдэ, мүнгэнэй асуудал болоно. hайн hайхан сэдьхэлhээ туhаламжа үзүүлдэг эмхинүүдэй дэмжэлгээр энэ асуудалаа шиидхэхэбди гэжэ багсаана. Гүрэнэй зүгhөө туhаламжа хүлеэхэ аргагүй байна.

В. ГОЛОВИН.
(ТАСС).

ЭНЭЭНИИЕ МЭДЭХЭ ГҮТ?

ЭРТЭ УРДЫН hИИЛҮҮРНҮҮД

Археологическа hонирхолтой зүйлөөр олон орон гэжэ Киргизиие нэрлэдэг. Ялэрээшье Чуйска нугада, эртэ урдын Ош шадарай Торуайгыр гэжэ hууринда дүтүүрхи хүнды ба агынуудай байса, шулуунуудта хэдэн зуун зурагууд олдоhон байна.

Киргизэй археологууд үшөө 30 несториан памятник олоо. XII—XIV зуун жэлнүүдтэ бодхоогдоhон эдэ памятнигууд дээрэ hиилэмэл бэшэгүүд бии. Тэдэниие Киргизэй Наукануудай академиин хүдэлмэрилэгшэ Чытин Джумагуров шэнжэлэн тайлбарилжа байнхай. Эдэ бэшэгүүдэй хэлэниинь уйгур хэлэндэ угаа дүтэрхы гэhэн тэбшолол хэгдээ.

Шулуун дээрэ hиилэгдэhэн бэшэгүүдые нариин hайнаар тайлбарилхада, эртэ урдын хүнүүдэй ажабайдал, ажал хүдэлмэри, гурим заншал тухай мэдээнүүдые үргэдхэхэнь лабтай. Жэшээлхэдэ, Сару тосхон шадарай несториан хэрээhэтэй памятник юун тухай хэлэнэб. Тэрэнэй бодхоогдоhон саг—1647 он. Эрдэмтын тодорхойлhоной ёhоор, энэнь Александр Македонскиин үе сагhаа тоологдонхой. Хорин зургаан наhатай hамганайнгаа хүүр дээрэхи шулуунда ондоо эхэнэрые hамга абааб гэжэ үбгэниинь бэшэhэн байна. Тиихэ үедэ hамга абаhан тухайдаа мэдээсэхын тула памятнигуудые хэрэглэхэеэ сээрлэдэггүй байгаа гэзшэ ха.

В. НЕСТЕРЕНКО,
АПН-эй корреспондент

РАВЕННЫНХИДЭЙ СОШОРДОЛ

Италиин Равеннэ хотын байдаг газар жэл бүхэндэ 1 сантиметр тухай доошоо ороно. hанаа зобоон сошордуулмаар энэ мэдээе Равеннын мэр хотынгоо муниципальна соведэй заседани дээрэ дурдаа. Нарин нягта шэнжэлэлгэнүүдые хэхэдэнь, 1950 онhоо 1967 он хүрэтэрхи үе соо Порт Адриана шадарай газарай хүрьhэн 14 сантиметрээр, Порт Серрата шадарай — 17 сантиметрээр хотойн hууhан байба.

Иимэ үзэгдэл урданьшье ушардаг байhан, гэбэшье hүүлэй жэлнүүдтэ бүри түргэдэhэн байна. Равеннын мэрэй мэдүүлhэнэй ёhоор, hүүлэй 1500 жэлэй туршада соо тэндэхи газарай хүрьhэн дунда зэргээр жэл бүхэндэ нэгэ миллиметрээр хотойгоо. Энээнhээ уламжалан, далайн уhанай нюруу жэлдээ 1 миллиметр тухайгаар дээшэлдэг гэжэ элирнэ.

Дж. ВАЙАРЕЛЛО.
(ТАСС).
Рим.

● ДЭЛХЭЙН hОНИНОЙ ДЭЭЖЭ ●

ЭГЭЭН ТОМО ЧАС

Аргентинын Буэнос-Айрес провинциин урда хубида байдаг Тандиль хотын засагаархид дэлхэй дээрэхи эгээн томо час бүтээхэ проект hайшаан абанхай. Тэндэхи Индепенденсия гэжэ парк соо энэ час тодхогдохо. Үргэлжэ хабтагар шулуун циферблатайнь диаметр—8 ме... солдадай, гаучо болон ... тэй скульптурануудаар ... богдоhон римскэ тоону... дээрэнь байха. Скульп... Нестер Лопес часай прое... тэрэнээ бүтээжэ байнха...

Б. ЩЕ...
(ТА...

ГАЗАР ДОРОХИ ХҮ...

Румыниин Хунедоар областьдохи Шура-Маре гэжэ байсын хүнды нүхые шэнжэлхэ үедэ тэндэхи агынуудай нэгэн соо hонин хүүюур олдоhон байна. 20 метр үндэрhөө уhан хүүен шааян унана. Избёосхоhоо бүридэhэн юрэ бусын түхэл янзатай сталактидууд, сталагмидууд е... дайнь уhээhээ өөртоо... hанжана.

Д. ...
ТАСС-ай корре...
Бухарест.

20 ЖЭЛ ДЖУНГЛИ СОО

«Хүндэтэ түрэлхид! Би амиды мэндэб... Перугэй джунглинууд (бүтүү шэрэнги) соо, сагаан шарайтанай хүлэйнь гэшхээгүй газарта, индейцүүдэй зэрлиг угсаагаатанай дунда 20 шахуу жэл ажаhуугааб». Польшын Арадай Республикын Ченстохов шадар ажаhуудаг эхэ, эсэгэдээ поляк Алойзы Кисер иигэжэ бэшэнэ.

Перугэй джунглинууд соохи юрэ бусын ушаралта ябадалнууд тухайдаа Алойзы Кисерэй хөөрөөе Варшавын «Экспресс веиорны» газетэ номерhоо номерто толилно. Польшын авиакомпаниин бортмеханигаар хүдэлдэг байhан аад, 1936 ондо нэгэ американ авиакомпанитай Рио-де-Жанейрэдэ хэлсээ баталаад, Урда Америкын трассануудта ниидэдэг болоhон юм ха. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ түрэл гаралтаяа холбоогүй болошоhон байгаа. Дайнай hүүлээр түрэлхидынь тэрээнhээ хэдэн бэшэг абаа. Зүгөө... сат олдоногүй» гэhэн ... тайгээр өөhэдынь бэш... жа ерэдэг болоhон ...

Гэбэшье Кисер мэн... байна. 20 жэлдэ ... соо байрлаа. Урагша... циин hүүлээр индейц... дэ абтаhан байгаа б... ха гэhэн хэдэн hэд... урагшагүйдөө. Кисер ... шэнэ байдалда дадаж... дэй бүлгэмэй бүриин ... болоhон байха юм. И... хамта агнадаг, эдика ... баалдадаг, улэсхалэ... сэдэг байгаа.

Индианкатай гэрлээ... бүүтэй болонхой. Мүн... ляк Перугэй ниислэл ... hуудаг. Өөрынгөө бүл... hаяар Польшо ерэхэ, ... нуудтаа айлшалха гэж...

В. КУЗ...
ТАСС-ай корре...
Варшава.

ШУХАГ ШУБУУН

Индиин океан соохи 92 бишыхан аралhаа бүридэдэг Сейшельскэ аралнуудай нэгые Байгаали шэнжэлхэ бүхэдэлхэйн фондын харьяата Уласхоорондын совет худалдан абаhан байгаа. Тэрэ гэhэнhээ хойшо дэлхэйн дээрэхи эгээл шухаг шубуун саашадаа үдэхэ аргатай болоо. Гансахан энэ арал дээрэ «хара дрозд» гэжэ нэрэтэй багахан шубуун амиды үлэhэн байгаа бшуу.

Тус аралые иласхоорондын үзэсхэлэнгэй газар болго... жэлэй тур... гүй ябуул... байха үед... шухаг, оро... дууша шуб... ды үлэhэн б...

В. ИВ...
ТАСС-...
Дар-эс-Са...

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ (зүүн гарhаа): Загарайн Шэнэ-Бэрээнэй номой магазин соо. Наймаалагша Т. Шурыгина. (Баруун гарhаа) Сэлэнгын Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хатаршад.

С. БАЛДУЕВАЙ,
Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаhанда: «Хониноной мүрысөөн» гэhэн түрүү бэшэг. «Табан жэлые болзорhоонь урид» гэhэн гаршаг доро информацинууд. Советскэ правительствын мэдүүлгэ.

Хоёрдохи хуудаhанда: «Партиин хүдэлмэрилэгшэд ба журналистнуудай заншалта уулзалга» тухай.

Гурбадахи хуудаhанда: дэлхэйн hониин. Л. Линховоиной замай тэмдэглэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: амаралта тухай. Соносхолнууд.

Редактор Ц. Ц. ЦИБ...

Манай адрес, телефону...

г. УЛАН УДЭ ул. Ленина, 35 Телефоны: редактора — приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. ред... 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря... отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства... 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышл... строительства — 61-35, советского строительства и быт... культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67... формации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, ... бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Гор. Улан-Удэ типография Управления по печати ... вете Министров БурАССР.

Н-04436. Зак. ...